FRA

LIN

CT

THE

Apud

interdum conſonans : quanuis illam Hebræi ante reperta puncta quę vocant,nõ inter voca

mentũ,pro

Sabaudi pro

V 10 1661

DE FRANCICAE LINGVAE RECTA PRONVNTIATIONE.

THEODORO BEZA auctore.

BIBLIOTHEQUE DE TROYES

GENEVÆ,
Apud Euſtathium Vignon.
M. D. LXXXIIII.

mentũ, pro coup, beaucoup, douleur, tourment. Sic Sabaudi pro oui, ita pronuntiant oi per dialy-

I L L

P R I

no, D

tin, N

mino.

mino.

ſertim vi

que rerun

vlla ratio

ipſarum

comparatu

adhibeatu

vidiſſe

quorum

cum ætate

quuti ad hanc literam retulerunt etiam Æo-
lici digammatis ſonum, ſic vocati quòd à ſo-

dictione.
de re ſu

ILLVSTRI ET IN PRIMIS GENEROSO DOMINO,

Domino Carolo, Baroni à Zerotin, Nameſtij, Roſicij, Brandaïſij, Domino, Theodorus Beza S.P. in Domino.

TVORVMNE magis in te inſtituẽdo ſapientiam, an tuam in diſcendo diligẽtiam admirer neſcio, Illuſtris Domine Baro. Nā illi profectò ſapientiſſimè indicarunt nobilibus præſertim viris neceſſariam eſſe exterarum quoque rerum cognitionem, quæ neque certiore vlla ratione, neq; gratiore vllo labore, quàm ipſarum regionum ac gentium inſpectione comparatur, modò ſanum quidem iudicium adhibeatur, tum in ijs fugiendis quæ nunquā vidiſſe præſtiterit, tum in ijs obſeruandis quorum notitia pietas, cæteraque virtutes cum ætate adoleſcant. Tum verò viciſſim, di-

dictiones, vt viure, receuoir, auoir, pouuoir, qua de re ſuo rurſum loco à nobis dicetur. R. Ra-

uino quodam beneficio, & præſtantiſsimi viri tuique monitoris Venceſlai Lauinij conſilijs fretus, vſque adeo tibi non defuiſti, vt pauciſsimos eſſe arbitrer, vel ex majoribus etiam natu, tecum in hac adhuc tenera ætate, ſiue peregrinarum linguarum peritia, ſiue variarum terra marique gentium notitia conferendos. Quòd ſit reducem in patriam tam precioſis vndique conuectis mercibus locupletem cernere vel illi nunquam ſatis laudato viro illuſtri tuo parenti, Domino Iohanni procerum Marchionatus Morauiæ præcipuo, vel omni virtute multò etiã magis quàm genere nobilitate patruo itidem tuo D. Iohanni conſpicere licuiſſet, Deus bone, quanta illi te lætitia, tota ipſis congratulante patria, excepiſſent? At illos Deus Opt. Max. in meliore nunc quiete collocauit. Patria verò te, ſat ſcio, & in ea quidem imprimis illuſtris ille Dominus, Dominus Fridericus, alter ex tuis duobus patruis adhuc per Dei gratiam ſuperſtes, velut intentis in te oculis, expectat: illud nimirum ſperans, in quo ſpem illius (fauente Deo) non modo ſuſtinebis, ſed etiam longe lateque ſuperabis: fore nimirum vt, peracta tandem vſque adeo diuturna peregrinatione, majores illos tuos, ſplendida Morauiæ & vicinarum

ſcribere & bibere pronuntiant, & quidem nō

cinarum regionum lumina, præſertim quod ad pietatem, cæteráſque veras virtutes, attinet, rediuiuos in te conſpiciat: & reipſa, magno cum ornamento & emolumento ſuo, donis in te ſingulari Dei beneficio collatis aliquando perfruatur. Et hæc quidē Deus Opt. Max. utinam rata & firma eſſe velit. Cæterùm cùm hanc quoque Ciuitatem & Eccleſiam tum præſentia tua cohoneſtaris, tum etiã plurimis honeſtiſſimis exemplis illuſtraris, putaui tibi minimè fore ingratum, ſi te à nobis diſcedentem aliquo genere officij proſequerer. Præbuit autem mihi argumentum tua in Franciam ſuſcepta profectio, cuius occaſione cùm multa mihi à multis iam annis de Francico idiomate meditata in mentem veniſſent, & te cognoſcendæ quoque illius linguæ ſummo teneri deſiderio animaduertiſſem: hiſce ferijs vindemialibus illa tibi & alijs aliquot nobilibus Germanis priuatim expoſui, quæ nunc ad te recognita & emendata mitto, vt quum in Franciam veneris, vſu ipſo agnoſcas, quæ quibuſdam regulis à me non temerè obſeruata comperies. Quòd ſi quis erit qui ſcriptiunculam iſtam, vt neque profeſſioni neque perſonæ meæ conuenientem reprehendat, illum cogitare velim, aliud eſſe, animi

rò, quos omnino ſequendos arbitror, litera ſ

gratia, nonnihil exſpatiari, quàm extra viam aberrare. Et præterquàm quòd in homine Franco probandũ etiã videtur ruentis Francicæ linguæ fulciẽdæ ſtudium, poſſum ego metum Platonis de literarũ elementis in Cratylo tam ſubtiliter diſputantis, tum etiam Cæſaris maximi viri exemplo tueri, cui in maximis etiam occupationibus tantum fuit otij, vt de rectè Latinè loquẽdi ratione accuratiſſimè ſcriberet. Sed vtcunque iſta veluti ludibundi animi commentatio à cæteris accipiatur, augurari libet futurum vt tibi, cui propriè ſcripta eſt, tóti que adeò Germanorũ genti nõ improbetur. Bene vale Illuſtris Domine Baro. Ieſus ille ſeruator tuæ ἀνθηρῷ καὶ ἐξόχῳ iuuentuti magis ac magis benedicat, téque ſpiritu Sancto ſuo foris ac domi tueatur. Ex muſæo noſtro, Calendis Septembris anno vltimæ Domini Deique noſtri patientiæ, 1584.

DE

quis roget, cur non igitur potius quàm

DE FRANCICÆ LINGVAE RECTA PRONVNTIATIONE.

QVAM vulgo Gallicã linguam appellant, ego in hoc ſcripto Francicam voco, non à Francis Germaniæ populis ortam, ſed ex quo Galliæ regnũ, omnium gentium velut commune emporium, in Franciæ nomen vltro conceſſit, ex cæterorũ penè idiomatum commixtione ſatam, ac tandem ſic excultam & auctam, vt à plurimis eius cognitio, tum propter ſermonis elegantiam, tum etiam propter commercij vtilitatem hodie expetatur. Eius autem rectam pronuntiationem duo præcipuè reddunt exteris hominibus difficilem. Vnum, quòd vnaquæque gens in natiuo ſuo idiomate peculiare quiddam obſeruet, ad cuius normam dum peregrinas etiã linguas vitiosè inflectit, ita fit vt Germani Germanicè, Angli Anglicè, Franci Francicè, Latinas voces enuntient tam variè, vt eruditę quidem aures, quarum ſuperbiſſimum eſt iudicium, grauiter offendantur: vulgus autem imperitum totidem linguas audire ſibi meritò videatur. Alterum, quòd ita Francica lingua ſcribi conſueuit, vt quanuis exprimendis ſuis ſonis ſingulæ ſint

propriè in omnibus linguis excogitatæ literæ, tamen pronuntiatio ſcriptioni in pleriſq. vocibus minimè reſpondeat. Nam & plurimæ ſunt prorſus omittendæ, & vnius eiuſdémque literæ non idem vbique ſonus auditur, cuius rei conabimur ſuo loco rationem & vſum oſtendere. Hæ verò difficultates aliquatenus quidem regulis quibuſdam obſeruatis quas mox trademus, ſed vſu potiſſimùm ipſo ſuperantur, qua in re tamen maximo iudicio & delectu opus eſt. Etſi enim ex Frācici regni prouinciis alię aliis minus impurè loquuntur, nullam tamen in iis ne vrbem quidem inueneris quæ ſuis quibuſdam pronuntiationis næuis non laboret, quos paſſim etiam deinceps annotabimus. Ac fuit quidem tempus, ſub Franciſco videlicet illo Rege, quem meritò liceat bonarum literarum parentem vocare, quum puram Francicæ linguæ pronuntiationem ex ipſius aula petere licuit. Ab eius autem obitu ſic paulatim vnà cũ moribus immutatã fuiſſe Francicam totam linguam conſtat, vt vix ac ne vix quidem appareat vbi tandem ipſius puritas deliteſcat. Illius certè quidquid hodie ſupereſt, partim paucule ſeruant antiquum obtinentes familię, & homines bonis literis exculti: partim adhuc Senatus Pariſienſis ſubſellia ſonant, quanuis eò quoque paulatim ſerpat illa vitioſæ pronuntiationis contagio: vſque adeò nihil eſt in rebus humanis quod non ſit mutationi, ac tandem interitui, neceſſitate quadam ineuitabili, obnoxiũ. Me verò, quo-

modo

errore à Latina vitioſa pronuntiatione pro-

modo purè & eleganter loquentes maiores ab ineunte iuuentute audiui & attentè obſeruaui, hac etiam in re iuuerit meam in Francos meos pietatem fuiſſe pro viribus teſtatum. Rem igitur ipſam aggrediamur.

REGVLÆ QVÆDAM GEnerales Francicæ diſcendæ pronuntiationis.

PRimùm igitur cognito vero pronuntiandarum literarum ſono, reliquæ literæ ſcriptę quidem ac minimè proferendę, quas quieſcẽtes voco, accuratè ſunt cognoſcendæ, & à pronuntiandis dignoſcendæ, Deinde non modò verus ſingularũ literarũ tenẽdus eſt ſonus, ſed etiã curandũ ne qua putidè & duriter ſonet, imò vt omnes molliter & quaſi negligenter efferantur: omnem pronuntiationis aſperitatem vſque adeò refugiente Francica lingua, vt exceptis cc vt acces, acceſſus: m m, vt ſomme: n n, vt Annee, annus: r r, vt Terre, terra: nullam geminatam conſonantem pronuntiet. Poſtremò Italis quidem vt Francicam linguam rectè ſonent, cauenda eſt illa in pronuntiando grauitas quę in penultimarum præſertim ſyllabarum productione ſentitur; Germanis autem multo etiam magis fugienda eſt tum illa tarditas in ſingulis penè dictionibus vocem ſiſtens, & tandem in extrema periodo quaſi pondere quodam delaſſatam præcipitans, tum etiam in literis nimium for-

titer exprimendis aſperitas ſummopere vitanda. Francorum enim vt ingenia valde mobilia ſunt, ita quoque pronuntiatio celerrima eſt, nullo conſonantium concurſu confragoſa pauciſſimis longis ſyllabis retardata: eodem tenore denique volubilis: conſonantibus, ſi dictionem aliquam terminarint, ſic cohærentibus cum proximis vocibus à vocali incipientibus, vt integra interdum ſententia haud ſecus quàm ſi vnicum eſſet vocabulum efferatur. Exempli gratia, tota hæc ſententia, *Je panſeray demain à vous à bon eſcient à huict heures du matin*, etſi ſyllabis nouendecim, tamen breuibus omnibus conſtat, éſtque vno ac eodem tenore quaſi connexis inter ſe pro celeumaticis enuntianda, in qua linguæ volubilitate vt plurimis aliis in rebus mira quædam eſt inter Grecum & Francicum ſermonem ſimilitudo. Hoc igitur imprimis eſt Germanis prouidendum & attentiſſimè obſeruandum, vt ſeſe huic volubilitati quàm ſtudioſiſſimè aſſuefaciant.

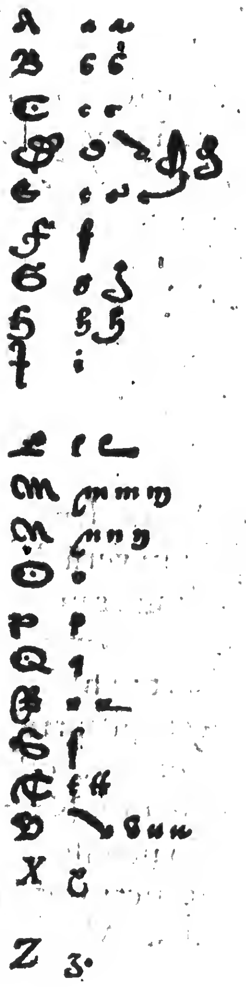
Sunt autem Francis literæ viginti & vna. Nam duarum quę à nonnullis adiiciuntur vna quidem nēpe k, nullius eſt vſus, vt ſcribi quidem Francica lingua ab omni penè æuo conſueuit: altera verò nempe *z*. quam i Græcum appellant per inſcitiam irrepſit, quum ſit duplex ij vocale, vt ſuo loco oſtendemus. Harum autem characteres, non ij quibus Typographi vtuntur ſiue Romani, ſiue Italici, ſiue Gotthici quos vocant, ſed hi ſunt verè Francici

quieſcentis alacritas ſignificatur, vnde ſou-

cici quos ſubieci cum Gręcis, à quibus manifeſtè ſunt plerique deſumpti, vt mirari nonnulli deſinant repertas à Cæſare in Heluetiorum caſtris tabulas Græcis literis exaratas.

Græci characteres.	
Α	α
Β	ϐ
Κ	κ
Δ	δ
Ε	ε
Φ	φ
Ι	ι
Λ	λ
Μ	μ
Ν	ν
Ο	ϱ
Σ	σ
Τ	τ
Ξ	ξ
Ζ	ζ

Verè Francici characteres.

DE VOCALIVM FRANcicarum pronuntiatione.

IN his literis vocales Franci quinque numerant, vt Græci & Latini, de quarum pronuntiatione ſic ego quidẽ, nullo cuiuſquam pręiudicio, exiſtimo.

A a a.

HÆc vocalis ſono in radice linguæ ſolis faucibus formato, ore hiante clarè & ſonorè à Francis effertur, quum illam Germani obſcurius & ſono quodam ad quartam vocalem o accedente pronuntient, in eo etiam interdum peccantes quòd illam intra dictiones quaſdam expungant, vt quũ Ieruſlem dicũt tribus ſyllabis pro Ieruſalem quatuor ſyllabarum.

E e e.

ALtera hæc vocalis proprium & vnicum verũ habere ſonum debuit quem efficit linguæ mucro dẽtibus mediocriter hiantibus, vocem articulatam plectri vice moderans, vt in his vocibus Latinis legere, viuere, docere propriè ſonat. Franci Grammatici eruditiores e clauſum vocant alij e productũ, ſed perperam. Nam interdum quoque corripitur vt in penultima dictionis Altere ſiticuloſus: quę dictio eſt Dactylica, & in aliis quamplurimis. Alter tamen eius ſonus eſt is propriè

Hola, Interiectio ſiſtentis.

priè qui eſt diphthongi *ai* ſono ex *a* & *e* tẽperato: quo modo vſus obtinuit vt Latinè quoq. pronuntietur, neſcio tamen quã rectè, quoties hæc vocalis cum *r* vel *n*, vel ſ, vel *t* cohæret, vt in prima ſyllaba dictionum Tellus, Fel, Mel, Terra, Ter, Quater, teres, &c. itémque ante *ct* vt Tectum: & *g, m* vt Tegmen, quem ſonum Franci *e* apertum vocant, & eodem ſono atque diphthongũ *ai* exprimunt, vt *eſtre*, *feſtre*, *terre*, *elle*, perinde ac ſi ſcriptum ſit, *Aiſtre*, *Faiſtre*, *Tairre*, *Aiſle*, vt ſcribitur & pronuntiatur *maiſtre*, *faiſtre*, *aiſle*.

Tertius huius vocalis ſonus Græcis & Latinis ignotus, is ipſe eſt qui ab Hebræis tribuitur puncto quod Seua raptum vocant: Galli verò *e* fœmineum propter imbecillam & vix ſonoram vocem appellant, quæ litera propterea neque in pentametris quarto loco, neque ſexto loco in hexametris verſibus admittitur, & verſus omnes in illam deſinentes hypermetri habentur. Itaque dictionem nunquam hic ſonus inchoare poteſt, vtpote qui ſemper vel à conſonante præcedente pendeat, vel ſi nulli conſonanti ſubiiciatur, præcedentis vocalis ſit veluti productio quędam: vt *amie* amica: *aimee* amata, *ioue* gena. Dicemus autem in litera *e* & diphthongorum tractatu de peculari quodam huius vocalis vſu in tertiis pluralibus verborum perſonis. Sunt verò tres iſti huius literæ ſoni accuratè dignoſcendi, ne cum Aquitanis vel actiua verba infiniti modi vt *Aimer* amare; *Diſner*, pran

Hurler, vlulare.

dere: parler, loqui: vel pluralis numeri ſeu nomina, vt Bontez bonitates: ſeu participia paſſiua, vt Laſſez, laſſati, quæ omnia per e clauſum non autem apertum efferenda ſunt, vnde iſti duri & Francicis purgatis auribus intolerabiles rythmi à doctiſſimis etiam poëtis Aquitanis vſurpati, quibus inter ſe conferunt Diſputer, & Iupiter: hiuer & arriuer: parler & parfait, Laſſez & Dreſſez: aſſez & arreſt. Quod ſi obtineri poſſit vt huic triplici ſono triplex hic character attribuatur, nempe e pro hac litera clauſo ſono & maſculo efferenda: e' pro infracto & leniſſimo huius literæ ſono: e denique pro diphtongo ę, magnopere tum ipſis Francis pleriſque tum in primis peregrinis cautũ eſſet. Alij præterea duo ſunt ſoni huius literæ ſed prorſus adulterini, & paulatim mutata quidem pronuntiatione, ſed eadem manente ſcriptura, in Francicã linguam inuecti. Coaleſcens enim e in eãdem ſyllabam cum m, vt temporel tẽporalis, vel n, ſiue ſola & ſonora vt i'entens, ego intelligo: ſiue adiuncto d vt entend, intelligit: vel vt content, contentus: pronuntiatur vt [illegible]. Itaque in his vocibus conſtant, conſtans: & content, contentus, An, annus [illegible], & en, in, diuerſa eſt ſcriptura, pronuntiatio verò recta, vel eadem, vel tenuiſſimi diſcriminis, & quod vix auribus percipi poſſit. Excipe quatuor has voculas, ancien triſſyllabum, antiquus: lien vinculum, & moyen, medium, fiens fimus, diſſyllaba: & quotidien quotidianus, quatuor ſyllabarum: denique omnia

omnia gẽtilia nomina, vt *pariſien* Pariſiẽſis: *Savoiſien* Sabaudienſis: in quibus *e* clauſum ſcribitur & diſtinctè auditur, *i* & *e* nequaquam in diphthõgum conuenientibus. Sed & Picardi veterem hîc quoque tum ſcripturã tum pronuntiationem retinuerunt, adeò quidem vt etiam ſcribant & pronuntient *ceens*, hic intus: *dedens*, intus: *leens*, illic intus: quum reliqui Franci ſcribamus & pronũtiemus *ceans*, *dedans*, *leans*: Alter huius literæ ſonus adulterinus eſt idẽ atq; literæ *i* geminatæ duplicis, in vnã tamen ſyllabam coaleſcentis, quanuis ſcribatur *ie*, litera *n* ſequente atque dictionem finiente. Sic in his monoſyllabis rectè pronuntiatis accidit, *bien* bonum, vel benè: *chien* canis: *Chreſtien* Chriſtianus diſſyllabum: *mien* meus, *rien* nihil: *ſien* ſuus: *tien* tuus vel tene, cum compoſitis: *vien* venio, vel veni cum compoſitis: quæ omnia vocabula ſic à purè pronuntiantibus efferuntur ac ſi ſcriptum eſſet *i* duplici *b.iien*, *chiien*, &c. Pictones tamẽ veterem pronuntiationem per *e* clauſum retinuiſſe videri poſſent, niſi *e* in *a* mutarent, vt *ils diſant ils parlant*. Sed in earundem vocum fœmininis *e* clauſũ reſtituitur: ſcribimus enim & efferimus *chienne*, canis fœmina, *Chreſtienne*, Chriſtiana: quanuis *Chreſtienté* Chriſtianitas, pronuntiemus *Chreſtienté*: *mienne*, mea, *ſienne* ſua: *tienne*, tua & teneat, *vienne* veniat.

h i i.

HÆc litera vt apud Hebræos & Latinos, ſic apud Francos interdum vocalis eſt,

interdum conſonans: quanuis illam Hebræi ante reperta puncta quę vocant, nõ inter vocales, ſed inter palatinas cõſonantes non temerè recenſuerint. Cæterũ quũ hęc litera vocalis eſt natiuum illũ tenuiſſimũ ſonum retinet cęteris linguis vſitatum. Quum autem eſt conſonans, idem valet atque g nunc ſolet in Latinis iſtis vocibus lege & legi (& quidem vitioſè) pronuntiari. Neque mihi diſplicet eorum commentum qui hanc conſonantem à vocali, inferiore illius parte producta & hami inſtar recurua diſtinguit, ſic nimirum illam conſonantem pingentes, ja, je, ji, jo, ju.

O.

Hæc vocalis in ipſa palati teſtudine quaſi echo quędam reſonat, minus quidem clarè quam a, non tamen ita obſcurè vt ou diphthongus, qua in re à Bituricẽſibus & Lugdunenſibus, aliiſque non paucis populis peccatur, qui pro noſtre noſter, voſtre, veſter: le dos dorſum, pronuntiant nouſtre, vouſtre, le dous. Quaſdam tamen ſimiles voces vſus obtinuit vt ita proferamus, veluti col & cou, collum: fol & fou, ſtultus: mol & mou, mollis, licet ſemper ſcribamus col, fol, mol, vnde colet ceruicula, folle, ſtulta & molle hæc mollis. At illis contrarij Delphinates & Prouinciales quos vocant, ſublata u vocali ex diphthõgo ou, ſcribunt & legunt cop, ictus: beaucop multum: dolour dolor: torment tormentum,

mentũ, pro coup, beaucoup, douceur, tourment. Sic Sabaudi pro oui, ita pronuntiant oi per dialyſin. Occitani verò, nomen etiam inde adepti, ex negante Græca particula οὐκ, à vicinis fortaſſe Maſſilienſibus Græcis accepta, fecerunt (quod mirum eſt) affirmantem particulam oc, pro oui, itaque omnes pronuntiationes vitioſæ ſunt, & aures Francorum vehementer offendunt.

De u.

HÆc litera, quum eſt vocalis, eſt Græcorum ypſilon, quod ipſa quoque figura teſtatur, effertúrque veluti ſibilo conſtrictis labris efflato, vnde factum vt Hebræi non inter vocales ſiue Gutturales quas appellant, ſed inter labiales conſonantes hanc quoque alteram, ante reperta quæ vocant puncta, non immeritò numerarint. Sonus autem illius proximè ad tenuitatem i vocalis accedit: quamobrem etiam promiſcuè veteres Romani optimus & optumus, Maximus & Maxumus, non illo pingui ſono quo Romanum ſuum u, & Greci vetuſtiores ſuum ο μικρὸν efferebant, ſed altero illo tenui ſcribebant & pronuntiabant. Germani propterea hanc literam ſolent u Gallicum, ab illo craſſiore quem Galli per ou diphthongum ſcribunt, diſtinctum appellare: & à litera u in ſuis minutis characteribus hac impoſita nota diſtinguunt, ü.

Cæterùm Franci Latinos grammaticos ſe-

hanap pro calice: cap promõtorium: coup ictus:

quuti ad hanc literam retulerunt etiam Æolici digammatis ſonum, ſic vocati quòd à ſolis Græcorum populorum Æolibus vſurparetur, medium videlicet inter ba & fba, ſicut hodie Latini pronuntiant primam ſyllabam in vado, vetus, vita, volo, vultus. In huius autẽ literæ pronuntiatione cauendum eſt tum Vaſconum vitium qui b pro u efferunt, vt bin pro vin: bache pro vache: beau pro veau, & contrà, u pro b: qui error paſſim in veteribus manuſcriptis libris occurrit: tum etiam alterum Germanis proprium, quo hanc conſonantem pro ph ſiue f, & contrà u pro ph ſiue f vſurpant: vt qui pro vino, viuo, vitulo, vacca pronuntient finum, fifo, fitulus, facca, & contrà pro fallere, vallere & ſimilia: qui maximus error quanto eſt ipſis familiarior, tanto diligentius eſt illis vitandus. At noſtri maiores Franci peculiarem habuerunt characterem Æolico digammati ſcribendo tam acutè excogitatam, quàm eſt imperitè à poſteris, in mediis ſyllabis neglectus, & initio dictionũ pro u conſonante vſurpatus, vt quum ſcribunt Vn & Vne. Quum igitur hos ſonos viderent maximè affines ba & va, à pleriſque confundi, figura vſi ſunt quæ hanc affinitatem ſimul & oſtenderet & diſtingueret, charactere videlicet literæ b leuiter in ſiniſtram nempe v & b ad digammatis Æolici pronuntiationem ſignificandam inflexo, idque non tantùm initio dictionum, vt à Francicè ſcribentibus adhuc hodie obſeruatur, vt Vie, [illegible] [illegible], ſed etiam intra ipſas dictio-

dictiones, vt viure, receuoir, auoir, pouuoir, qua de re ſuo rurſum loco à nobis dicetur. P. Ramus noſtra memoria diligens multarum rerũ inquiſitor, vt hanc literam vocalem à conſonante diſtingueret, hūc quidem characterem v, conſonanti, iſtum verò u, vocali attribuit. Laudo inſtitutum, factum probare non poſſum. Nam illa quidem nota eſt verum Græcorum υ ψιλὸν, id eſt, hæc ipſa vocalis. At u character eſt, vt ex veteribus etiam manuſcriptis codicibus apparet, antiquus Græcus literæ betha, non autem digammatis ſolis Æolibus noti: quam notam poſtea librorum deſcriptores perperam ad hanc literam tum vocalem tum conſonantem deſignandam accommodarũt: hoc tamen diſcrimine ſeruato, quòd illa priore vſi ſunt in dictionum initiis, iſta verò intra ipſius dictiones, aut in earum fine.

DE CONSONANTIVM literarum Francicarum pronuntiatione.

B b.

HÆc conſonans eundem quidem ſonum in Francica lingua retinet, quem & Græci emendatè pronuntiantes & Latini obſeruant, ſed ſuauitate quadam ſiccitatem ipſius temperante, quo magis cauendum eſt Germanis ne hanc cum p ſicciore etiam litera ſuo quodam more confundant, vt quum pro

autem vt Græcorũ ζ, quod reſpõdet Hebræo-

ſcribere & bibere pronuntiant, & quidem nō ſine denſiore quoque flatu ſcrippere & pippere. De Vaſconibus autem hanc literam in Æolicum digamma transferētibus, paulò antè eſt à nobis dictum.

C.

HÆc conſonans, orta proculdubio à vitioſa Latinæ linguæ pronuntiatione errore, duplicem habet ſonum, qui tamen fallere neminem niſi falli volentem poſſit. Nam ante *a* & diphthongum *au*. Item ante *o*, & *ou* diphthongum, & *u*, & *ui* diphthongum, ſonum ſuum natiuum, pauciſſimis exceptis vocabulis ſeruat, vt *cas*, caſus: *cauſe*, cauſa: *coulomne*, columna: *couler*, colare: *curer*, curare: *cuir*, corium. At ante vocales *e* & *i* pronuntiatur ſicut ſ Latinū, vt *ce* & *ci*, ac ſi ſcriptum eſſet *ſe* & *ſi*.

Dixi excipi quaſdam paucas dictiones in quibus itidem vt ſ Latinū profertur tum ante *a* tum ante *o*, cuiuſmodi ſunt *ça*, *deça*, *façon*, *façonner*, *glaçon*, *maçon*, *maçonner*, *limaçon*, *poinçon*, *poinçonner*, & actiua tum præterita tum participia ab infinitis quæ in *cer* deſinunt, vt à *commencer*, fit *commençant* & *commençons*, *commença*: & ſi qua ſunt eiuſmodi ſ Latino pronuntianda: quarum dictionum nonnulli quaſdam inſerta *e* vocali quieſcente ſcribunt, vt *commencea commenceons*, alij verò

rò, quos omnino ſequendos arbitror, litera ſ tanquam cauda quadam literæ c ſubiecta notant, & hanc literam c caudatum, Hiſpanorum more vocant, vt ça, deçà, façon, façonner: maçon, maçonner: poinçon, poinçonner: commençay, commença: commençant, commencent.

Quoties autem huic literæ adhæret ſequens aſpiratio, quæcunque vocalis ſequatur, tum ſolet craſſo quodam & pingui ſono proferri, cuiuſmodi eſt apud Hebræos literæ Schin in dextro latere ſignatæ, non vt Græcorum chi, quod ſonãt Germani in verbo machen, ſed vt ſch pronuntiant in voce ſchelm. Sic igitur Francicè ſonat chat, catus: chair, caro: chaud, calidus: chez, apud: cheut, lapſus: riche, diues: choſe, res: chou, braſſica. At contrà Picardi pleraque à cæteris Francis per ch pingue prolata, per c ſiccũ efferunt, vt cat, caude, coſe, rique, & plurima è contrario per ch, proferunt, quæ per ſ Latinum cæteri pronuntiant, vt cheçi, chela, tanta eſt dialectorum non modò varietas, ſed etiam repugnantia.

De D.

HÆc conſonans pronuntiata nullam ſyllabam claudit in Francica lingua præter vltimam in quibuſdam dictionibus, in quibus perinde pronũtiatur vt t, ſed ita vt ſiccitas eius aliquatenus liqueſiat. Quod ſi

futurorum vt aimera, ſcripſiſſe & pronuntiaſ-

quis roget, cur non igitur t potius quàm d ſcribatur, reſpondeo id fieri propter deriuatorum analogiam. Itaque ſcribimus gaillard, hilaris: paillard, ſcortator: lard, lardum propter deriuata, gaillardiſe, paillarder, larder, quum alioqui haud ſecus illa propriè efferamus, quàm ſi per t ſcriberetur. Sic quamuis tertiæ perſonæ ſingulares præſentis indicandi modi verborum actiuorum t literam regulariter requirant in ſecunda & tertia coniugationibus, ſcribimus tamen entend, intelligit: fend, defend, fond, reſpond, propter infinita, entendre, fendre, defendre, fondre, reſpondre, quibus etiam nonnulli addunt pleind, peind, craind, ceind, eſtraind, ioind, poind, ſed immeritò. Nec enim in eorum infinitis modis, plaindre, pendre, craindre, ceindre, eſtraindre, ioindre, poindre, litera d inuenitur vt in illis ex analogia, ſed euphoniæ cauſa inſeritur, vt in Græca dictione ἄνδρος pro ἄνρος, & in Francica tendre, pro tenre, à Latina voce tener. Sed nullam excuſationem admittit eorum error qui inter quand pro quando & quant pro quantum nullum diſcrimen in ſcriptura ſtatuunt. Et hîc admonendi ſunt Germani ne t pro d pronuntient, vt ſuum dan & dag, efferre ſolent tan & tag, & Latinè pro Doctore Toctorem aut etiam Tocthorem proferre.

F f.

HAnc literam initio fuiſſe Æolici digammatis, ſiue u conſonantis notam, ipſa figura à Latinis vſurpata, demonſtrat, ex vno gammate alteri impoſito conſtructa vt ex Ciceronis etiam quodam loco in oratione pro Flacco manifeſtè liquet. Poſtea verò pro φ Græcorum, id eſt pro ph vſurpari cœpit, vt & à Francis hodie pronuntiatur. Sicut autem dixi de u conſonante, magnoperè cauendum eſſe Germanis ne illam cum f confundant, ita viciſſim ſummoperè ſtudeant oportet ne f pro v conſonante vſurpent: quanuis hæc litera dictionem finiens à Francis loco digammatis ſcribatur, & vt f pronuntietur, vt beuf, boef, cerf, gref, naif, nef, nerf, ſerf, ſuif, vif, à Latinis vocibus, bouis, breuis, ceruus, grauis, natiuus, nauis, neruus, ſeruus, ſeuum, viuus: reſtituto in illorum deriuatis digammate, vt bouine, breuete, cerue, greuem, naiue, nerueux, ſeruitude, viuacité, naiueté.

G g G.

HÆc conſonans ante a, o, & u, verum ſuum ſonum ſeruat proximum C literæ, vt gale, ſcabies: Gaule, Gallia: goſier guttur: goutte, gutta: aigu, acutus. At ante e & i,

errore à Latina vitioſa pronuntiatione propagato, idem prorſus plerunque ſonat atque *i* conſonans in Latinis vocibus, vt à pleriſque etiamnum enuntiatur Regere & Regis, vt *gagen*, *regir*, ac ſi ſcriptum *gajer* & *rejir*. Sed neque illud neque iſtud exceptione caret. Nam & ante *a* & ante *o* interdum vt j conſonans, & contrà ante *e* & ante i natiuo ſuo ſono profertur, quæ tamen varietas facilè diſcernitur. Quoties enim ante *a* & *o* pro j conſonante vſurpatur, illi ſubiici ſolet *e*, non vt proferatur, ſed vt ſilens oſtendat *g* in iis dictionibus non aliter efferendum quàm ante *e* conſueuit, id eſt pro j conſonante, vt *mangeons* comedimus, item *ie mangeay*, *tu mangeas*, *il mangea*, *nous mangeaſmes*, *vous mangeaſtes*, *ils mangearent*, comedi, diſti, dit, dimus, diſtis, derunt, perinde ac ſi ſcriberetur *manjons*, *manjay*, *manjas*, &c. Sic Germani nonnulli pro Ego perperam pronunciant Eio, & pro Gallus Iallus. Vnde Bituricenſes *Jau* pro Gallo & *Ajace* pro *Agace*, id eſt pica. Sic etiam ante *o* vt *flageol*, fiſtula paſtoritia. At quoties ante *e* vel *i* natiuum ſuum ſonum retinet, ſolet illi adiici *u* itidem quieſcens, & hoc vnum oſtendens, quanuis ſequatur *e* vel i, tamen natiuo ſuo ſono hanc literam eſſe proferendum vt *langue* & *languir*, in quibus nuſquam auditur *u*, ſed indicat non eſſe proferendas iſtas voces vt ſi ſcriberetur *lanje* & *lanjir*. Itali verò neſcio qua ratione hunc ſonum per *gh* ſcribunt, vt *ſtringhie*, *ghiello*, & ſimilia.

H H H.

ASPIRATIONEM Franci quantum fieri poteſt emolliunt, ſic tamen vt omnino audiatur, at non aſperè ex imo gutture efflata, quod eſt magnoperè Germanis & Italis præſertim Tuſcis, obſeruandum. Deinde cauendum accuratè, ne vel vbi quieſcit efferatur, (quibus autem in vocabulis quieſcat, partim vſus docet, partim etiam ſuo loco dicemus) vel vbi pronuntianda eſt prætermittatur, quo vitio purgatis auribus moleſtiſſimo, Burgundi, Bituricēſes, Lugdunenſes, & Aquitani penè oēs laborant, pronuntiantes en ault, l'auteſſe, l'acquenee, l'azard, les ouſeaux, pro en hault, la haulteſſe, la hacquenee, le hazard, les houſeaux. Quibus autem in vocibus ſonet ex quieſcentium recenſione etſi facilè fuerit iudicare, placuit tamen illorū in quibus auditur, pleraſque enumerare, quò faciliùs ſibi quiſque ab illo vitio cauère poſſit. In harum igitur dictionum initiis aſpiratio pronuntiatur.

H ante a.

HA Interiectio exclamantis & imitantis.
Hache, haſta.
Hallier, dumetum.
Haïr, odiſſe, cum omnibus deriuatis.
Haire, cilicium.
Hairon, ardea.
Hait, vetus verbum Gallicum quo animi ac-

quieſcentis alacritas ſignificatur, vnde ſouhait & ſouhaitter.

Hale, forum tectum rerum venalium.

Halecret, thorax ferreus.

Haler, ſurſum funibus onus attollere.

Haleter, anhelare.

Hameau, viculus.

Hanap, patera, vetus Gallicum verbum.

Hanche, coxa.

Hante, haſtile.

Hanter, frequentare, cum deriuatis.

Haquebute, geſtatoria bombarda.

Haquenee, gradarius equus.

Harquet, ſpecies vehiculi.

Harangue, oratio publicè habita.

Haras, equorum grex.

Harceler, inceſſere.

Hardes, ſarcinæ.

Hardi, Audax, cum deriuatis.

Harenc, halec, pro piſciculo marino.

Harer, incitare, fictitia vox ab interiectione ha.

Hargne, hernia, cum deriuatis.

Harier, vrgere, ab eadem interiectione ha.

Harnois, lorica.

Harpe, Cithara, cum deriuatis.

Hart, Laqueus.

Hazard, periculum incertum, cum deriuatis.

Haſle, torrens ſolis æſtus, cum deriuatis.

Haſte, veru, pro quo purius loquentes Franci dicunt vne broche.

Haubert, Haubergeon, thorax.

Hauer,

Hauee,quantum aliquis poteſt ſemel arripere.
Hauet,vncus.
Hauir,retorrere.
Hault,altus,cum deriuatis.
Haye,ſepes.
Haure,nauale.

H ante e et e.

He, interiectio vocantis.
Heaume,galea.
Hector,nomen proprium.
Hennir,hinnire.
Herault,fecialis.
Henri,nomen proprium.
Heriſſon,herinaceus.
Herſe,occa.
Heſtoudeau,pullaſter.
Heſtre,cerrus.
Heurt,Illiſio,cum deriuatis.

H ante i.

Hibou,bubo.
Hideux,horridus.
Hie,fiſtuca.

H ante o.

Ho interiectio vocantis.
Hobin,equus tolutarius.
Hocher, quatere.
Hochet,infantile crepitaculum.
Hoguiner, contrectatione laceſſere.

Hola, Interiectio ſiſtentis.
Hoy, Interiectio cum indignatione recuſantis, vnde Hongner.
Hongre, Hungarus, Cantherius.
Hongrie, Hungaria.
Honnir, dedecorare.
Honte, pudor, ignominia, cum deriuatis.
Hoquet, ſingultus.
Hoqueton, tunicæ ſpecies.
Horion, ictus fuſte impactus, vox Picardis peculiaris.
Hors, foris.
Hotte, corbis doſſuaria.
Hou, interiectio abigentis cum ignominia.
Houblon, lupulus.
Houe, bipalum cum deriuatis.
Houlette, pedum.
Houppe, floccus.
Houſeau, ocrea.
Houſſe, ſtragula ſellæ equeſtri impoſita.
Houſſer, pertica abſtergere.
Houſſine, virga arbuſtea.
Houx, aquifolia.

H ante V.

Huer, inclamare, fictitia vox.
Huche, mactra.
Hucher, voce accerſere, dictio Picardis præſertim familiaris, cum deriuatis.
Hulotte, vlula.
Humer, ſorbere cum deriuatis.
Hupe, vpupa.

Hurler,

Hurler, vlulare.

•

L l l.

L Natium ſuum ſonum ſingularis retinet tũ dictionem inchoans vt *la, le, li, lo, lu*, tum finiens, vt *al, el, il, ol, ul*. Sin verò geminetur idque ante *a, e*, vel *o* (quod fieri ſolet conſuetudine potius quàm neceſſaria ratione) tum nihilominus pronuntiatur vt ſimplex, vt *elles, belle, telle, querelle, folle, molle*. Ante *i* verò vocalem edit mollem quendam ſonum Hebreæ, Græcæ, & Latinæ linguæ prorſus inſuetum, pro ximè accedentem ad ſonum ſyllabæ *li* cũ proxima vocali coaleſcentis, quę Itali quidẽ per *gl* ſcribunt, tum in initio, vt in *gli* articulo, tum intra ipſam dictionem, vt *figliuolo*: Hiſpani verò per duplex *ll* initio quoque vocabulorum notant, vt *llamado* quaſi *liamado* triſſyllaba dictione. Francis autem hic ſonus nullam dictionem incohat, prætérquam Bituricenſibus qui *gloire* & *glorieux*, & ſimilia efferũt quaſi *lioire* diſſyllabum, & *lioriex* triſſyllabum ſcribatur. Sic ergo duplex *ll* à Francis enunciatur, proximè præcedente *i*, quæ vocalis ſi ſola fuerit, ſonum ſuum ſeruat, vt *bille*, globulus; *fonchaille*, ſordes in fundo hærentes: *fille*, filia: *grille*, craticula: *fourmiller*, formicarum inſtar pullulare: *chenille*, eruca: *pilles*, populari: *quille*, lignum paruulum pyramidis inſtar effictum: *ſiller*, nictare: *ſillon*, ſulcus in re ruſtica, ſiue merges. Excipe dictionem vnicã *Ville* pro vrbe, in qua ſonat *l* ſingulare, ſic

ſcripta,vt à fœminino adiectiuo vile,vilis diſcernatur. Sin autem vocalem i præcedat alia quæcunque ſiue ſimplex,ſiue in diphthongo, tum i quieſcit, & indicat duplex illud ll illo molli ſono efferẽdum,vt ante a bailler, tradere,paille,palea:faillir,ſalire:ante e, veiller,vigilare,treillis,clathra:ante ou, mouiller,madefacere:grenouille, rana : bouillir, bullire. ante eu, feuille,folium:veuille,velim.Sic enim hæc arbitror ſcribenda non vt vulgo ſolent, fueille, vueille. Quod autem Aquitani & eos imitati nonnulli hunc ſonum ſcribunt per lh vt balher, moulher, & ſimilia, ipſi viderint qua ratione faciant.

M m m.

M ſyllabā inchoans vero & omnibus linguis vſitato ſono compreſſis labiis effertur, vt ma, me, mi, mo, mu: ſyllabam autem finiens ſiue intra ipſam dictionem,ſiue in vltima vocabulorum,perinde prorſus pronũtiatur vt n, de qua mox dicemus,ita videlicet vt non modò labia non occludantur, ſed etiam linguæ mucro dentium radicem non feriat, vt temporel, temporalis,hymne,hymnus,dommage, dãnum,dam,damnum,nom,nomẽ,haim, hamus, faim,fames,temps, tempus, perinde efferenda acſi ſcriptum eſſet,tanporel, himne, donmage, dan, non,hin,fin,tans.

N n n.

Haec quoque conſonãs ſyllabam inchoans natiuum ſonum retinet, vt, na, ne, ni,

gni, gno, gnu: intra dictionem autem, vel vltimã dictionis ſyllabã incipiens, ſæpe ſonũ quendã edit mollẽ admodũ, tum Hebræis tũ Græcis, tum etiã fortaſſe Latinis ignotũ, quãuis Italis quoque & Hiſpanis familiarẽ: quẽ illi quidem vt & Frãci per *gn*, iſti verò per *n* ſuperinducta lineola ſignatũ ſcribunt, hoc charactere videlicet, *ñ*, vt poſt *a*, *gagna*, poſt *e* clauſum *gagnera*: poſt *e* fœmineũ, *rongne*: poſt *i*, *ignorer*, *guigner*: poſt *o*, *rognon*: poſt *ou*, *gaignera*: quę pronuntiatio eadem penè eſt, atque ſi hæc ita ſcribas & pronunties vt diſſyllaba, *gania*, *ganiera*, *guinier*, *ronion*, *ganitera*, & *iniorer* triſſyllabũ Hinc factum vt nõnulli ante *gn* in huiuſmodi vocibus *i* quieſcens inſerãt, quod ego quidẽ nõ probo, quum potius ſi occurrerit ſit expungendũ. Sic enim à nominibus *soin*, *teſmoin*, & *beſoin*, deducuntur verba, *soigner*, *teſmoigner*, & *beſoigner*: quæ nonnulli, interiecto altero *n*, ſcribũt *songner*, *teſmongner*, *beſongner*. Neque ſanè temerè id faciunt, quũ ſæpiſſimè ſic geminẽtur *m*, vt pro *home*, homo, vſus obtinuit vt ſcribatur & pronuntietur *homme*, & *n* quoque in *bonne*, *ſonner*, *honneur*, *honneſte* à Latinis vocibus Bona, Sonare, Honor, Honeſtas: licet dicamus ſimplici *n* *honorer* & *honorable*, ab Honorare & Honorabilis. Sic etiam vel *g* expuncto ſcribendũ eſt *connoiſtre*, & *connoiſſance* vel in *n* mutato, *connoiſtre* & *connoiſſance*, pro quibus vitioſè ſcribi ſolet *cognoiſtre* & *cognoiſſance*: Cuiuſmodi *n* Hebræi non ſcriberent geminum, ſed per daghes forte quod vocãt, aptiſſimo cõpendio

notarent, cuius exẽplum nobis accommodatiſſimũ noſtra hæc Francica lingua ſuppeditat in diuerſis dictionibus, quarum prior in m, poſterior verò incipit à vocali: Exempli gratia, Francicè ſic rectè ſcripſeris, pierre s'en eſt allé, quod tamen ſic efferendum eſt, pierre s'en neſt allé. Sic, on m'en a parlé, ac ſi ſcriptũ eſſet, on m'en na parlé, illo videlicet prioris dictionis n daghesſato, & cum vocali ſequentem vocem incipiẽte coniuncta, pro eo quod Pariſiẽſium vulgus pronũtiat, il ſe neſt allé, on me na parlé, per e fœmineum vt in pronominibus ſe & me. Sed hoc in primis curandum eſt peregrinis omnibus quod antea in litera m monui, nempe hanc literam quoties ſyllabam finit, quaſi dimidiato ſono pronuntiandam eſſe, mucrone videlicet linguæ minimè illiſo ſuperiorum dentium radici, alioqui futura moleſtiſſima pronuntiatione: quo vitio inter Francos laborant etiamnum hodie Nortmanni. Græcos autem haud aliter hanc literam ante κ, γ, χ, pronuntiare conſueuiſſe annotat ex Nigidio Figulo Agellius.

ſ s.

SICCA eſt admodum huius literæ pronuntiatio vt in reliquis linguis, ſed in Frãcico idiomate quãtum fieri poteſt emollitur, ſyllabam in paucis finiens, vt in interiectionibus hip quæ ſaltantis alacritatem indicat, & hop aliquem inclamantis, vt apud Ariſtophanem βαλβίζοις, & vetere voce iam obſoleta

hanap

banap pro calice: cap promõtorium: coup ictus: vnde aduerbium beaucoup: sep, vitis. Germanis verò danda eſt opera ne illam cum b confundant, veluti cum bræceptor dicunt pro præceptor.

Q q.

HAEC cõſonans ſyllabam inchoans ſemper habet u vocalem adiunctã, ſed quieſcentem vt ſuo loco dicemus, & hoc vnum indicantem, hanc conſonantem, quæcunque ſequatur vocalis, idẽ valere atque K id eſt Græcorum Cappa, ſiue Hebræorũ Coph, vt quando, quando: quant, quantum: que, quod: qui, quis: quotidien, quotidianus: quaſi ſcriptũ ſit kando, kant, ke, ki. Redundat igitur litera C illi à quibuſdam præpoſita in nonnullis vocabulis, vt acquerre, picquer, nullo prorſus vſu, quum ſufficiat ſcribere aquerre & piquer. Syllabam finit quantum poſſum meminiſſe in hac vnica dictione Coq, gallus gallinaceus: ſed deſinentia in c plurima vocabula ſcribuntur per qu in deriuatis, vt rebequer, bequer, claquer, choquer, defroquer, grecque, fantaſtique, publique, croquer, à rebec, bec, clac, choc, froc, grec, fantaſtic, public, croc. Quædam tamen eiuſmodi formãt deriuata non in qu, ſed in ch, vt, Duché, ſachet, ſeche, rocher, deiucher, accrocher, à nominibus duc, ſac, ſec, roc, deiuc, croc.

H h.

HÆc litera ſiue inchoet ſiue finiat ſyllabã, natiuo ſuo ſono profertur. Immò quam-

uis ſit omnium literarum aſperrima, ideóque apud Hebræos nunquam dagheſſetur, & Frácicam linguam conſtet molitiem pronuntiationis in primis captare, tamen quũ geminatur, fortiter eſt efferenda, vna quidẽ priorem ſyllabam finiẽte, altera verò ſequẽtem inchoante, vt barre, beurre, courre, terre, ferrer, fourrer, quarre, Serre. Itaque cauendum eſt Cenomanorum, Pictonũ & Lotharingorum vitium qui duplicem vt ſimplicem enuntiát: quum tamen contrà iidem Cenomani ſimplicem vt duplicem efferant, vt fairre, facere, & voirre, veré. Pariſienſes autem, ac multo etiam magis Altiſſiodorenſes & mei Vezelij ſimplicem etiam in s vertũt, vt couzin, Maſie, peſe, meſe, Theodoſe pro couſin, Marie, pere, mere, Theodore: quomodo etiam Romani promiſcue ſcripſerunt Valeſius & Valerius: honos & honor: & flos & mos retinuerunt pro floc & mor, vt ex obliquis floris & moris apparet. Imo etiam veteres honoſem pro honorem ſcribebant, vt Feſtus teſtatur. Sed hoc vitium in Francica lingua nullus mos excuſat.

S ſ s.

HÆc conſonans ſuo natiuo ſibilo ſemper profertur dictionem incipiens, vt, ſage, ſemence, ſigne, ſonge, ſurmonter. Intra ipſam autem dictionẽ, ſi inter duas vocales deprehendatur, vnam videlicet quæ ſyllabam præcedẽtem finiat, & alterã quæ ipſi ſigmati adhæreat, tunc leniſſimo ſibilo vt Zain Hebræorum & Francorum Zeta, de quo mox dicemus, non autem

autem vt Græcorū ζ, quod reſpōdet Hebræorum Tſade, pronuntiatur, vt cauſe, deſir, plaiſir, raiſon, baiſer, accuſer, priſer, choſe, oſer, vſer, excuſer, quæ ſic efferuntur ac ſi ſcriberetur, cauze, dezir, plaizir, raizon, baizer, accuzer, prizer, choze, ozer, vzer, excuzer: idque vſque adeò perpetuū eſt, vt etiam hæc litera dictionem finiens, & inter duas vocales deprehenſa ſimiliter pronuntietur vt les ames, les aſnes, les engins, les inſtrumens, les ordures, les vſages, acſi ſcriberetur lez ames, lez aſnes, lez engins, lez inſtrumens, lez ordures, lez vſages. Quod ſi inter duas vocales duplex ſcripta cōperiatur, tunc prior quidem quieſcit, poſterior autem perfecto natiuóque ſuo ſibilo profertur, vt auſſi, baiſſer, laiſſer, chauſſe, chaſſer, deſſus, deſſous, gliſſer, groſſir, touſſir, & ſimilia. Idem ſtatuendum quoties inter conſonantem præcedentem & vocalem adhærentē occurrit, vt ainſi, tranſi, apprehenſion. Itaque perperam nonnulli prinſe, entreprinſe, prinſon, ſcribunt & pronuntiant. Quibus autem in ſyllabis quæ pluribus conſonantibus conſtant, hęc litera ſileat, ſuo loco dicemus.

¶ t.

HÆc cōſonās ſyllabam inchoans, ſiue ſola vt ta, te, ti, to, tu: ſiue cum r, vt tra, tre, tri, tro, tru, (nam in Francica lingua vix aliam ſibi conſonantem adſciſcit) natiuum ſuum ſonum retinet à litera d diſtinctum. Hoc obſeruandum eſt Germanis, quibus mos eſt has duas literas ſæpiſſimè permutare. Sylla-

RECTA PRONVNT. 51

bam verò nunquam finit intra dictiones, niſi geminata ac proinde quieſcens, vel aliâs ſuperuacanea, vt lettre, mettre. Cæterùm in Francicis vocibus à Latinis in tio deſinentibus deſumptis, (in quibus hęc cõſonans ſcribitur) nulla certè ratione, ſed communi errore ab iis qui vitioſè Latina pronuntiant, in peregrinas quoque linguas propagato, hæc litera pronuntiatur per c ſiue ſolum vt interrogation, diſpoſition, & ſimilia plurima: ſiue cum c, vt affection, affectio, quaſi ſcriptum ſit interrogacion, diſpoſicion, affeccion: præcedente tamen ſ, ſuum natiuum ſonum ſeruat, vt combuſtion. Quòd ſi dictionem finiat, ſequente quacunque conſonante, quieſcit, vt ſuo loco dicemus. Sed huic literæ mirum quiddam accidit, nempe vt, vbi nuſquam apparet, tamẽ euphoniæ cauſa pronuntietur, vt ſi ſcribas parle-il, loquitúrne? pronuntiandum erit interpoſito t, etiam ſeruato e fœmineo, parle-t-il. Sic in tertiis perſonis ſingularibus futuri indicatiui ira-il, parlera-il, & præſentis etiam indicandi in quibuſdam verbis, vt va-il, ſcribitur quidem, ſed pronuntiatur ira-t-il, parlera-t-il, quam pronuntiationem recentiores quidã ad normam ſcripturæ exigunt: ſed hoc certè facere ſaltem non poſſunt in tertia perſona ſingulari pręſentis tẽporis indicatiui primæ cõiugationis vt aime il? Veteres autem maiores noſtros tertias perſonas ſingulares deſinentes in a, vt va vadit, & tertias ſingulares tum pręteritorum perfectorum, vt aima amauit, tum futu-

futurorum vt *aimera*, ſcripſiſſe & pronuntiaſſe addito, *t* quod ſcribi paulatim deſierit, indicat Burgundorum dialectus, qui adhuc hodie ſcribunt & pronuntiant, *ie va, tu vas, il vat, & i'aima, tu aimas, il aimat, & ie parlera, tu parleras, il parlerat.*

X x.

HÆc litera in peregrinis dictionibus, neceſſitate quadam Francicæ linguæ ſuauitati veluti vim afferẽte, pronuntiatur pro duplici *cs* vt *xerxes, Artaxerxes*, ſic tamen vt in poſteriore iſtorũ nominũ ſyllaba audiatur alterũ *s* duntaxat, quaſi ſcribatur *xerses Artaxerses*. Sic etiã ſyllabã finiens effertur, vt *exercer, exemple, executeur*, etiã vbi *s* redundat, vt *excez, exceſſif*. In extremis verò dictionibus idẽ ſonat prorſus atque s, & partim vſu potius quàm firma ratione vſurpatur, vt in dictionibus *noix*, nux: *paix*, pax: *poix*, pix: & in nominibus numeralibus *ſix*, ſex, & *dix*, decem, & eorũ deriuatis, vt *ſixieſme, dixieſme*: partim etiam ratione. Quũ enim in litera quotidiana & verè Frãcica quã manu ſcriptam curſiuam vocant, vix ac ne vix quidem diſcerni poſſent *n* & *u*, (quæ cauſa etiamnum hodie cogit Germanos literam *u* ab *n* impoſito quodam apice diſtinguere) vſurpari cæpit x pro s præcedente, diphthongo *au* vel *eu*, ne in pronuntiatione hallucinaretur, vt *veux, Dieux, lieux, mieux*, ne quis ſi s adhibitum eſſet, legeret *vens, Diens, Liens, miens*. Itidémque vſus obtinuit vt ſcriberetur *chevaux, maux*, & ſimilia, ne quis legeret *chevans & mans*.

De y quod u Græcum falsò vocant.

QVum hanc literã viderẽ nonmodò promiſcuè & nulla prorſus ratione inſcribẽda Frãcica lingua vſurpari, ſed etiã falsò *v* Græcũ vocari, quũ *υ* Græcorũ non ſit *i*, ſed *u* illud exile craſſæ diphthongo *ou* oppoſitum, videor mihi tandẽ cõperiſſe quod res eſt: nunquã videlicet maiores illos noſtros de iſto *v* Græco cogitaſſe, ſed duplex *i* vocale ſcripſiſſe, vt nũc quoque Germani ſcribunt, hac nimirũ forma ij: quæ facilè poſtea in *y* degenerarit, & *u* Græcum vocari cœpit, quòd eius formã, Latinis deſcriptorib' familiarẽ, imitaretur. Sic etiã corrupta iampridẽ Græca pronũtiatione factũ vt *υ* cũ iota cõfundatur. Vſus autẽ iſtius duplicis ij fuit dũtaxat poſt *ai* & *oi* diphthõgos occurrẽtib' diphthõgis aliis ab *i* incipiẽtib', puta *ie*, vel *io*, aut triphtõgis *ieu* vel *iou*, vt *plaije: aije: Loijal: [illegible] Loijaute: ioije: ioijeux: Loijaux*: in cuiuſmodi dictionibus vitio ſcripturæ tripliciter vitiata fuit pronuntiatio. Nã alij ſic iſta efferunt poſteriore *i* eliſo, acſi ſcriptum eſſet *joi, eux, Loi, al: moi, en: plai, e.* Alij, vt Aurelij, corruptiſſimè poſterius *i* pronuntiant, vt conſonantem, priore *i* expuncto, *ae, ie: je, je : io, jeux : Lo, jal*: quas prolationes omnes conſtat vitioſas eſſe, & illam veram prolationem retinendam in qua diphthõgus gemina, aut diphthongus & triphthongus diſtinctè audiuntur, nempe *plai, ie: ai, ie : pai, ier: pai, [illegible]: ioi, ie: ioi, ieux: moi, ien: Loi, ial: Loi, iaute: roi, iaux: [illegible], ieux.* Sic maiores noſtri primas perſonas ſingulares præte-

præt. imper.tũ indicatiui modi,vt ai,moi,ie, tum optandi,vt ai,me,roi,ie,enũtiabant,quod vſurpauit etiam Marotus Pſalmo 23. nempe vien,droi,ie, & crain,droi,ie, triſſyllaba: pro quibus poſtea vſus obtinuit,vt,extrita diphthongo ie,ſcribamus & efferamus aimoi,aimeroi, viendroi, craindroi : ſæpe etiam addito ſ, quæ tamen eſt propria, Græcorum more,ſecundæ perſonę ſingularis nota,nempe aimois, aimerois, viendrois,craindrois. Sic enim etiam Marotus in quadam Epiſtola vſum potius quàm rationem ſequutus,

O noble Roy François,
pardonne moi, car ailleurs ie penſois.

Sed & iidem noſtri maiores eandem rationem olim ſequebantur in tertiis pluralibus perſonis, per e tantum fœmininum in vltima ſyllaba efferendis,puta,aimoi,ent: ai,me,roi,ent: quæ pronuntiatio dupliciter poſtea corrumpi cœpit. Quidam enim expuncto i pronuntiant,aimoent; & aimeroent,per e clauſum,ſicut Pictones adhuc hodie tertias perſonas plurales,aiment,diſent,ſic efferũt vt participia aimant, diſant. Aliquj verò, vt Tholoſates & alij plerique Aquitani, extrito e pronuntiant ai,moint,& ai,me,roint,diphthongo oi ſuo natiuo ſono prolata vt in his vocibus, foin, beſoin, teſmoin. At nunc Franci recte pronuntiantes: quanuis verere manente ſcriptura,ſic iſta efferunt,vt plures perſonæ, aimoient, aimeroient, non ſono ſed ſolo accentu circumflexo differant à ſingularibus, aimoit, aimeroit. vt ſi ſcri-

batur, *ajmöjt, ajmeröjt.*

Leuis autem erit huius literæ emendatio, charactere minimè immutato, ſed duplici tantũ apice huic formæ ij impoſito, vt iam omnes nullum hic eſſe Græcum *υ* norint, ſed duplex ij, nuſquam alibi ſcribendum quàm poſt diphthongos *aj* vel *ej*, ſequentibus quas dixi, vel diphthongis vel triphthongis.

ʒ.

HÆc litera reſpondens Hebræorum zain, non autem eorundem Tſade, nec Latinorum Zetæ, dictiones aliquas peregrinas inchoat vt *ʒenʒiure, ʒacinthe.* Vſus etiam obtinuit neceſſitate quadam vt in nomine numerali *donʒe*, ſcribatur, quia ſi ſ ſcriberetur, tum integro ſibilo pronuntiaretur *donſſe*, nẽpe ſ inter conſonantem præcedentem & vocalem ſequentem deprehenſa, ſicuti in ſigmate diximus. At vſus poſtea, non eadem ratio, effecit vt ſimiliter ſcribatur, *onʒe, treʒe, quatorʒe, quinʒe, ſeʒe*, ſicut etiã ſcribimus *oʒeille*, oxalis. Commodè verò mihi facere videtur qui perſonas ſecundas plurales verborum, vt à pluralibus rectis nominum ſubſtantiuorum diſtinguantur, hac litera finiunt in *e* clauſum deſinentes, vt *ajmeʒ, ajmereʒ.*

DE DIPHTHONGIS *Francicis.*

HActenus de ſimplicium literarum pronuntiatione diſſeruimus. Nunc de ſyllabis

bis quæ ex duabus vocalibus coaleſcentibus conficiuntur dicemus,quas diphthongos, id eſt,geminiſonas appellāt.Sunt autem eę in duplici differentia. Nam in vnis neutra vocalis auditur,ſed tertius quidem ſonus ex vtraque conflatus:in aliis verò vtraque profertur, ſed in vnicam ſyllabam coïens. Sunt autem nouem numero,nempe,ai, au, ao, ei, eu, oi, ou, ue, ui.

Ai.

HAnc diphthongum maiores noſtri, vt & Græci omnes, quibus nulla eſt diphthōgus ex α & ι conſtituta,& veteres Latini ſic efferebant vt a & i, raptim tamen & vno vocis tractu prolatā; quomodo efferimus interiectionē incitantis hai, hai,non diſſyllabā , vt in participio hai, exoſus, ſed vt monoſyllabam ſicut Picardi interiores hodie quoque hanc vocem aimer, pronuntiant. Sicut autem poſteriores Latini Aulai & Pictai diſſyllaba, quæ poetæ per διάλυσιν triſſyllaba fecerunt,mutarunt in Aulæ & Pictę, ita etiā Franci,licet ſeruata vetere ſcriptura,cœperunt hāc diphthongum per ae pronuntiare:ſic tamen vt in eius prolatione neque a neque e audiatur, ſed mixtus ex hac vtraque vocali tertius ſonus , is videlicet quem e aperto attribuimus. Quum enim vocalis e propriè penè coniunctis dentibus enuntietur,(qui ſonus eſt e quē clauſum vocauimus)in hac diphthongo adiectum a prohibet dentes occludi , & viciſſim

vetat ne *a* claro illo & ſonoro ſuo proferatur. Exemplo ſunt hæ voces, *parfaite* & *prophete*, quarum penultimæ non vno modo ſcribuntur, ſed eodem penitus ſono enuntientur. Sic prior ſyllaba in *maiſtre* & media in *permettre*, non ſono ſed ſola quantitate differũt. Nam in illa quidem longa eſt per ſ quieſcens notata, iſta verò breuis eſt, in qua prius *t* quieſcit, oſtendens *e*, non eſſe clauſum, ſed apertum. Sed duo ſunt præterea in hac diphthongo notanda. Vnum, interdum per διάλυσιν eſſe pronuntiandã: vt in verbo *hair*, odiſſe, diſſyllabo, & aliquot huius verbi perſonis, vt *haiſſe*, odiſſem: *haiſſoie*, oderam: quum tamen in themate dicamus *hai, hais, hait*, monoſyllaba, & in nomine verbali *haine*, diſſyllabum: quæ vſu diſcuntur. Alterum, in hac diphthongo nonnunquam *a* penitus quieſcere, & ſolùm *i* audiri, ſicut dicemus in literarum quieſcẽtium tractatu. Neque hîc mihi diſſimulandum videtur vulgi Pariſienſium vitiũ, qui *faiſant*, ¯ ¯ participium pronuntiant *feſant*, ˘ ¯ Spondęo in Iambum mutato. Deniquè & illud notandum eſt, hanc diphthongum interdum ſcribi quidem, ſed pronuntiatione cum diphthongo *ei* confundi. Nam ſcribimus quidem *bain*, balneum: & *gain*, lucrum: & *plain*, planus: quæ tamen ſic efferimus vt ſi ſcriptum eſſet *bein*, *gain*, *plein*: integra tamen in deriuatis reſtituta diphthongo, vt *plaine*, plana: *baigner*, balneare, pro quo tamen extrito *i* multi pronuntiant *bagner*. Sic etiam à voce *gain* deducitur ver-

verbum *gaigner*, vt à Picardis adhuc hodie profertur. Purius autem loquentes hodie, eliſo *i* pronuntiant *gagner*. Idem contigit in his vocibus *guairir*, & *guairiſon*, quas plerique extrito *i* proferunt *guarir* & *guariſon*. Mihi tamen illa vetuſtior pronuntiatio magis probatur.

Au & *ao*.

HÆc quoque diphthongus aliter pronuntiatur quàm ſcribatur: ſic nimirum vt vel parum vel nihil admodum differat ab *o* vocali, vt, *aulx*, allia: *paulx*, pali: *vaulx*, valles: quæ vix aliter mihi videntur ſonare quàm in *os*, oſſa, *vos*, veſtri: *propos*, propoſitum. Normanni verò ſic illa ſonorè pronuntiant vt *a* & *o* audiatur, vt qui dicant *autant*, perinde penè acſi ſcriptum eſſet *a*, *o*, *tant*: ſiúntque fortaſſe antiqua & vera huius diphthongi tum prolatio tum ſcriptura quę in pauculis adhuc dictionibus à nõnullis ſeruatur, nempe in *paon*, pauo: *faon*, fœtus, in quibus nunc *o* quieſcit. Pronuntiamus enim *pan*, & *fan*. At in verbo *faonner*, quod de ceruarum partu dicitur, manſit & ſcriptura & pronuntiatio huius diphthongi integra. Sic veteres Franci ſcribebant & pronuntiabant *paour*, pauor. At nunc ſic quidem plerunque hæc dictio ſcribitur, ſed tamen effertur per *eu* diphthongum, acſi ſcriberemus *peur*. In duobus autẽ iſtis vocabulis *paouure*, pauper, & *paovreté*, paupertas, videtur *o* inſertum ne quis

pronũtiare pou,ue, & pou,ue,te, per ou, diphthõgum. Sed vitari facilius hòc potuit, ſi vel vt maiores noſtri vſurpato charactere v conſonantis ſcriberetur, povre, & povrete, vel per au diphthongum pauvre & pauvrete, vt hodie nõnulli ſcribunt. Itaque vt ad diphthongum au reuertar, quum initio ſcriberetur & efferretur per ao, quam prolationem Normanni retinẽt, o paulatim in u mutatum fuit: vnde tandem tertia hodie vſitata prolatio nata eſt, a extrito, & hac diphthongo vt o ſimplex pronuntiata. Sed hîc obſeruandum eſt ſi hanc ſcripturam proximè ſequatur aliqua vocalis, tunc nullum eſſe huic diphthongo locum, ſed v eſſe conſonans quam digamma Æolicum vocauimus, & eum illa proximè ſequente vocali cohærere, vt avare, auarus: aventure, euentus fortuitus: aviron, remus: avorter, abortire: avoir, habere: Auvergne, Aluernia. Prӕterea iſtud quoque prætereundum non eſt, hanc diphthõgum ſæpiſſimè naſci ex al ſyllaba in deriuatis à Latino ſermone deductis, vt autre, ab alter: hault, ab altus, & alia plurima: ſic tamen vt ſi occurrerit in vltima ſyllaba, ſeruetur in recto ſingulari, mutetur autem in au in plurali, vt mal, malum: maux, mala: cheval, caballus: chevaux, caballi. Poſtremò & illud eſt obſeruandum, errore factum vt in futuro indicatiui, præterito imperfecto coniunctiui, ab infinito modo verbi habere, u conſonans, tanquam vocalis in hanc diphthongum au coiens, pronuntiari cœperit, nẽpe vt au,rai: au,

ras:

ras:au,ra:au,rons:au,rez:au,ront:quũ & infinitus modus à quo futurum indicandi modi formari conſueuit, nempe auoir, & ipſum etymō Latinæ dictionis, manifeſtè conuincant u conſonantem eſſe in hoc toto verbo, in quam b litera fuit mutata: ſicut p mutata etiam eſt in eandem conſonantem in verbo Recipere, receuoir, vnde deducitur futurũ receurai. Itaq. nō dubiũ eſt quin maiores noſtri pronuntiarēt a,urai:a,uras:& ſic deinceps, vt Itali hauero, hauerai, hauera, haueremo, hauerete, hauerāto. Vſus autem poſtea obtinuit vt extrito u dici cœperit, aurai, auras, aura, aurons, aurez, auront, quod quidem illi per manifeſtam inſcitiam inuectæ pronuntiationi antepoſuerim.

ei.

HÆc diphthongus non profertur niſi mox ſequente n, & ita pronuntiatur vt paululum prorſus ab i ſimplici differat, vt gueine, vagina: plein, plenus: cujus tamen fœmininum pleine, vſus obtinuit vt abſq; i ſcribatur & efferatur, Picardis exceptis, qui vt ſunt vetuſtatis tenaces, ſcribunt & integro ſono pronuntiāt pleine. Idem autem vſus effecit, vt in Francicis non paucis dictionibus à Latinis per i ſimplex ſcriptis deductæ, hæc diphthongus ſcribatur expreſſo etiam e, ſed vſque adeò obſcurè & correptè, vt vix eius ſonus ſentiatur, vt ſein, ſinus: ceindre, cingere: feindre, fingere: peindre, pingere: teindre, tingere: veincre, vincere:

cum deriuatis. Præterea obſeruandæ ſunt dictiones quæ nonniſi per *διάλυσιν* ſcribuntur & efferuntur, vt *reiterer*, reiterare, quatuor ſyllabarum: & *obeir*, triſſyllabum, cum ſuis deriuatis. Denique ante duplex *ll* ſcribitur quidem *ei* ſed i quieſcente, & ſolo *e*, aperto pronuntiato, vt *treille*, pergula: *treillis*, cancelli: *corneille*, cornix: *corbeille*, corbis: *veille*, vigiliæ: *veiller*, vigilare.

Eu.

IN hac diphthongo neutra vocalis diſtinctè, ſed ſonus quidem ex *e* & *u* temperatus auditur, quem & Græcis & Latinis ignotum vix liceat vlla deſcriptione peregrinis exprimere, vt *veuf*, *ceux*, *eux*, *feu*, *ieu*, *ieux*, *ioijeux*, *alleu*, allodium: *neuf*, nouē: *peu*, paucū: *ſeur*, ſoror: *veu*, votum: & ſimilia, in quorum nonnullis Picardi neſcio quo modo elidunt *e*, vt quum pronuntiant *vu*, & *iu*, pro *veu* & *ieu*. Sic apud eos qui purius Frācicè loqui exiſtimantur vſus obtinuit vt *e* exteratur, primū in quibuſdam nominibus & verbis quæ vſu potius quàm vllis regulis dignoſcuntur, vt *ſeur*, ſecurus. (Nam in *ſeur* pro ſorore diphthongus integra auditur: *ſur* verò pro auſtero guſtu, & pro Super, ſimplici *u* ſcribitur) vnde *ſeurte*, ſecuritas: *aſſeurer*, & *aſſeurance*; quaſi aſſecurare, & aſſecurationē dicas: *meurete*, maturitas: *meur*, maturus. Et in genere per *u* vocalem ſimplicem à rectè pronuntiantibus efferun-

runtur quæcunque verbalia deſinunt in eure, longum, vt bleſſeure, læſura: caſſeure, fractura: navreure, vulneratio: rompeure, ruptura ab infinitis, bleſſer, caſſer, navrer, rompre. Idem obſeruandum eſt in omnibus participiis præteriti temporis paſſiuis, tum maſculinis tum fœmininis in hanc diphthongum terminatis, vt eu, habitus, eue, habita, (quas voces Aurelij & vicini Carnutes, vitioſiſſimè efferunt per διάλυσιν eü, vt diſſyllabum) beu, beue, bibitus, ta: receu, receue, receptus, ta: creu, creue, creditus, ta: deu, deue, debitus, bita: leu, leue, lectus, lecta: meu, meue, motus, mota: ſeu, ſeue, ſcitus, ſcita: teu, teue, tacitus, ta: veu, veue, viſus, viſa, & alia eiuſmodi. Idem obſeruandũ in ſubiunctiui modi tempore imperfecto, vt ſeuſſe, ſcirem: euſſe, haberem: quæ tamen omnia tum nomi[illegible]um participia, Carnutes, (vt dixi) & Normanni hac integra diphthõgo proferunt vt & Aquitani interiores apud quos poetas ſæpe inuenias falſa ὁμοιοτέλευτα hac diphthongo, vt heur & dur: engraveure & figure: heure, & nature.

Quod autem diximus de diphthongo au, eſt etiam in iſta obſeruandum, nempe vocali proximè ſequente nullum eſſe huic diphthongo locum: ſed v conſonantem eſſe, & cum illa vocali cohærere, vt ſeverite, ſeueritas quatuor ſyllabarum: rece, vrai, recipiam: aperce, vrai, percipiam.

Oi.

HÆc diphthongus natiuo ſuo ſono, id eſt, vtraq. correptè prolata vocali profertur,

quoties cum illa cohæret m, vt moins, minus: moindre, minor: ſoin, ſollicitudo: loin, longè: beſoin, neceſſitas: teſmoin, teſtis, quibus dictionibus extremis imperitè nonnulli g adiiciunt. Sin minùs, id eſt, niſi m habeat adiunctum, non amplius diphthongi, ſed triphthongi ſono pronuntiatur, nẽpe vt oai, & diphthongus ai, pro æ ſiue pro e aperto, vt loi, lex: loix, leges: moi, ego: mois, menſis: roi, rex: ſoi, ſe: toi, tu: voi, video, quas dictiones vulgo vitioſè per falſum y Græcum ſcribunt, vt ſuo loco diximus. Huius autem diphthongi piguiorem & latiorem ſonum nonnulli vitantes, expungunt o, & ſolã diphthongũ ai, id eſt e apertum retinuerint, vt Normanni, qui pro foi, fides, ſcribunt & pronuntiant fai: & vulgus Pariſienſum parlet, loquebatur: allet, ibat: venet, veniebat, pro parloit, alloit, venoit, & Italo-franci pro Anglois, François, & Eſcoſſois, pronuntiant, Anglais, Français, & Eſcoſſais, per e apertũ ab Italis nominibus Ingleſe, Franceſe, Scoſeſe. Nam ab hac triphthongo ſic abhorret Italica lingua vt toi, moi, & ſimilia per dialyſin, producto etiam o pronuntient to, i, & mo, i, diſſyllaba.

Corruptiſſimè verò Pariſienſum vulgus Dores πλατειάζοντας imitati, pro, voirre, vitrum: ſiue vt alij ſcribunt, verre, foirre, palea farracea: ſcribunt & pronuntiant voarre, & foarre: itidémque pro trois, tres, troas, & tras.

Oy.

R E

IN hac di
que u exil
auditur, quo
Romani ver
mani, efferel
in Latina lir
tur. Sed hîc,
ne vel Lugdu
vouſtre, pro
& Sabaudor
contrario o p
oi, tourment,
ment, douleur

HÆc etian
tiata coa
biere, zytum
laba: & fœm
nis in ien, vt
poſt diphthõ
ioijeux, mi, vt
plex, vt ieux,
ba: tum an
vt ſcribunt &
ante l, vt, ciel
vel cum ipſa
Dieu, in quib
proferri acſi
tim vt Dieu,

Ou.

IN hac diphthongo neque o ſonorum neque u exile, ſed mixtus ex vtroque ſonus auditur, quo Græci quidem veteres ſuum o Romani verò ſuum v vocale, vt & nunc Germani, efferebant: vnde illud accidit, vt nunquã in Latina lingua hæc diphthongus ſcriberetur. Sed hîc, vt antè admonui cauendum eſt, ne vel Lugdunenſium qui ou pro o, vt nouſtre, vouſtre, pro noſtre, voſtre, vel Delphinatum & Sabaudorum vitium ſequamur, qui errore contrario o pro ou proferunt, vt cop, beaucop, oi, torment, doleur, pro coup, beaucoup, oui, tourment, douleur.

Ie.

HÆc etiam vtraque vocalis raptim pronuntiata coaleſcit in vnicam ſyllabam, vt biere, zytum vel ſandapila: tiede, tepidus diſſyllaba: & fœminina omnia adiectiua à maſculinis in ier, vt entiere, premiere, Chambriere: tum poſt diphthõgos ai, vt plaije, oi, vt ioije, eu, vt ioijeux, ui, vt eſſuijer, ennuijer: tum ante i ſimplex, vt ieux, oculi, vieux, veteres, monoſyllaba: tum ante d, in vnico nomine pied, pes, vt ſcribunt & pronuntiant integrè Picardi: tũ ante l, vt, ciel, fiel, miel, viel. Itidem ante n vel cum ipſa diphthongo coaleſcens, vt bien, rien, in quibus tamen vocibus diximus e vt i proferri acſi ſcriptum ſit biin, riin, vel ſeparatim vt riene, miene, diſſyllaba: eſtienne, triſ-

ſyllabum. Item ante e, ſiue in prima ſyllaba, vt tiercement, triſſyllabum: ſiue in fine, vt acier chalybs, courier, & fier, hier, monoſyllaba, cheualier, triſſyllabum: premier, panier, tripier: requier, requiro: grafier, prunæ: ſauſſetier. Excipe infinitos omnes modos verborum actiuorum in ier deſinentes, qui omnes per διάλυσιν proferuntur, vt fier, fidere: nier, negare, diſſyllaba: quod valet etiam in verbalibus inde deductis, vt venieur, conuieur, ab infinitis venier, conuier, & nominibus in ieux, quæ à Latinis in oſus oriuntur, vt curieux, curioſus: triſſyllabum, & ſimilia.

ui.

IN hac quoque diphthongo merè Græca vtraque auditur vocalis vno tractu pronunciata, vt buis, buxus, huis, hoſtium: lui, ipſe: mui, modius: nuict: nox: nui, noceo: puis, poſt: ſui, ſequor: ſuis, ſum: ruis, antiquum Francicũ nomen pro riuo, vnde ruiſſeau, riuulus: quę omnes dictiones, vt & ſimiles aliæ, ſunt monoſyllabæ. Sic huiſtre, oſtrea diſſyllabum eſt, & ſtruire, triſſyllabum reconduire, tetraſſyllabo: & alia quamplurima. Sed obſeruanda eſt ſyllaba vi per digamma Æolicum efferenda, & ab hac diphthongo prorſus diuerſa, vt viure, vie, victoire, vin. Nam ab hac diphthongo nulla Francica dictio inchoatur. Sic etiam enuie & enuieux, & alia ſimilia non hac diphthongo,

ſed

ſed Æolico digammate ſiue v conſonante pronuntiantur.

DE FALSIS DIPHTHONgis duabus *ea* & *eo*.

FAlſò inter diphthongos à grammaticis noſtris nonnullis iſtæ vocalium coniunctiones refertur quum *e* in vtraque quieſcat, ſicut in *g* litera diximus: nec aliam ob cauſam adhibeatur, quàm vt ſignificet *g* in his dictionibus non ſicut ante *a* & *o* conſueuit, ſuo natiuo ſono, ſed pro j conſonante proferendum, vt *mangea* & *flageolet*, quaſi ſcribatur *manja* & *flajolet*. Species tamen quędam eſt prioris diphthōgi in *oui dea*, vt maiores noſtri loquebantur, pro eo quod nunc dicimus *oui da*, affirmationem augentes: quam particulam ſubtiliter nonnulli volunt eſſe Gręcorum δὴ Doricè mutatum. Hoc verò ne cui videri poſſit inane commentum, ſciat adhuc apud Aurelios vſitatiſſimum eſſe iuriſiurandi ſpeciem *ma dia*, id eſt μὰ δία, & *ni da*, quod eſt manifeſtè Græcorum νὴ δία.

DE FRANCICIS triphthongis.

HAbent etiam triphthongos Franci, alias quidem veras & legitimas, nempe *eau*, & *ieu*, alias vero falſò ſic appellatas, nempe *iei eeu*, *oui*: alias denique mutata pronuntiatione

non modò iam ſuperfluas, ſed etiam noxias, ac meritò, ſi pati poſſet linguę conſuetudo, expũgendas, cuiuſmodi ſunt ici, ueu, oui.

Eau.

IN hac triphthongo auditur e clauſum cum diphthongo au, quaſi ſcribas eo, vt eau, aqua: (quam vocem maiores noſtri ſcribebãt & proferebant addito e fœminino eaue) ſeau, ſitula: ruiſſeau, riuulus: veau, vitulus: beau, bellus, ſequente conſonante, vt vn beau manteau, vn beau garçon. Nam ſequente vocali dicimus bel, vt vn bel homme, vn bel accord: vnde oritur fœmininum belle, bella. Vitanda eſt autem vitioſiſſima vulgi Pariſienſis pronuntiatio in hac triphthongo, nempe ſiaue, & ſiau, pro ſeau, beau, ruiſſeau, & ſimilia.

Ieu.

AVditur etiam in hac triphthongo i vocalis cum diphthongo eu, raptim pronuntiata, vt cieux, cœli: Dieu, Deus: dieux, dij: lieu, locus: lieux, loci: ieux, oculi, à ſingulari obſoleto, ieul, quo vulgus Pariſienſum adhuc vtitur. Eſt autem hæc dictio à vocabulo jeux, ioci, diſcernenda, in qua i non eſt vocalis, ſed cõſonans. Et hîc monendi ſunt Germani vt paulatim huic triphthongo raptim pronuntiandæ aſſueſiant, vtpote qui Dieu quaſi diſſyllabum, & quidem priore producta, proferre con-

conſueuerint. Et hæ quidem ſunt veræ diphthongi: quæ verò ſequuntur ſunt adulterinæ, nempe, iei, ueu, & oui.

Iei.

SIc ſcribitur hæc vox vieille, vetula, in qua vocalis i apponitur, nõ vt proferatur, ſed vt oſtendat duplex ll eſſe molliter enuntiandum, ſicut in l litera docuimus. Nam alioqui pronuntiaremus viele per ſimplex l, & prius e apertum, quod eſt inſtrumenti cuiuſdam muſici nomen.

ueu.

NE hæc quidem eſt triphthongus, quum in hac trium vocalium congerie, ſola eu diphthongus audiatur: u vocali præpoſita, nõ vt efferatur, ſed vt oſtendat c vel g literam, quum ante e ſoleat, illa quidem vt ſ, iſta verò vt j conſonans pronuntiari, natiuo ſuo ſono vbi hæc diphthongus occurrit eſſe proferendã: vt queue, quaſi keue ſcribas: gueule, gula: [illegible], medicabulum. Sic etiam ſcribitur vetus Gallicum vocabulum, queux, coquus.

Oui.

SCribi ſolent hæ tres vocales in quibuſdam dictionibus ante ll molle, ideoque triphthongum non conſtituunt, quum i non ſit adiecta vt pronuntietur, ſed vt mollem ſonũ illum duplicis ll ſignificet, vt mouiller, madefacere: rouille, ærugo: qua etiam ratione, nempe & ſitu & pronuntiatione, hæc ſyllaba dif-

fert ab oui diſſyllabo, vt oui, ita, & auditus: iouir, frui: s'eſiouir, lætari, & ſimilia.

Oeu.

HVius triphthongi vt & duarum ſequentium vſus planè nullus eſt in pronuntiatione, quæ tamen peregrinos torquere poſſit. Nam ſcribimus quidem oeuure, opus: voeu, votum: oeuf, ouum. Sic etiam adhuc nonnulli ſcribunt boeuf, bos: in quibus tamen omnibus o penitus quieſcit. Pronũtiamus enim, euure, euf, beuf: neque video cur o adſcribatur, niſi fortaſſe propter Latinas voces à quibus deducuntur, nempe opus, votum, ouum, bos: vel quoniam in horum deriuatis e mutatur in o, vt ouurier, operarius: ouer, oua parere per v conſonans: bouuier, bubulcus. Sed neutra hæc ratio vllius eſt momenti: neque cauſam iuſtam huius ſcribendæ triphthongi video, niſi fortaſſis in hoc vnico verbo coeuure & coeurre, quibus vtebantur veteres pro couure, cooperit: & courre, currere: in quo vocalis o quieſcens oſtendit v literam eſſe non pro ſ, ſed natiuo ſuo ſono efferendam, quo modo etiam plurimi hodie ſcribunt coeur, cor.

Oei.

HÆ tres voces ſic ſcribi plerunque ſolent in vnica voce oeil oculus, quæ ſcriptura ſi eſt germana, oſtendit maiores noſtros pronuntiaſſe oeil pro oculo, ſingulari numero.

ro. Sed ſuſpicor potius u alteram eu diphthongi vocalem fuiſſe ab imperitis extritam, & veteres ſcripſiſſe ueul, præpoſito o quieſcente, ſicut in proximè præcedente triphthongo diximus, ad oſtendendum Latinæ vocis, oculus, etymon. Eadem autem inſcitia factum eſt, vt i vocalis quieſcens, huic dictioni ìnſereretur, nempe propter deriuatum oeillade, quo ſignificatur oculorum in rem aliquam coniectio: in qua dictione i adiicitur de more: non vt proferatur, ſed vt mollem illum ſonum duplicis ll deſignet, ſicut aliquoties iam repetiuimus. Vtcunq. ſit, oculum vocamus oeil, eu, diphthongo purè & integrè prolata.

Uei.

HÆ tres vocales nuſquam niſi ante duplex ll ſcribuntur, inſerta rurſus vocali i non vt proferatur, ſed vt mollis ille duplicis ll ſonus oſtendatur. Nec tamen in ue, auditur u & e, ſed diphthongus eu plenè & ſonorè prolata. Sic enim pronuntiamus cueillir, colligere, cum deriuatis & compoſitis fueille, cum deriuatis, folium: vueille, velim, ac ſi i quieſcente, & duplex illud molle ll deſignante, ſcribatur feuille, veuille: & o quieſcente, & natiuum ſonum g literę indicante, ſcribatur coeuille. Cur igitur, inquies, non ſic ſcribitur, & pronuntiatur? certè propter characterum inopiã, quoniam

maiores noſtri ſolis Latinis literis ſiue potiùs Græcogallicis contenti, exprimere tamen illos peculiare quoſdam ſuos ſonos nequiuerũt, veluti e fœminini, & e aperti, duplicis ll, & gn mollis. Itaq; neceſſitas quædam huc eos adegit, vt vocales eu diphthongi ad hunc de quo nunc agimus in illis vocibus exprimendum ſonum tranſponerent, ne quis nimirum per v conſonantem pro fueille, pronuntiaret fe,vi,lle: pro veuille, ve, vi, lle: pro cueuille, cue, vi,lle. Sed haud ſcio an hæc ratio ſatis magni fuerit momẽti. Scribimus.n. fouiller, ſcrutari: mouiller, madefacere: grenouille, rana: quenouille, colus: & ſimilia: neq. veremur ne quis iſta pronũtiet fo,vi,ller: mo,vi,ller: gre,no,ville: que,no,ville. Sed ego quidem videre me non poſſe profiteor, cur ſcribendum ſit dueil, luctus: & vueil, volitum: quum nullus hîc ſit prorſus locus, i vocali, neque vt prolatæ, neque vt quieſcenti. Nã clarè ac ſonorè pronuntiamus deul & veul: in quibus eu diphthongus vſitatè mutatur in ou in deriuatis, vt douloir, vouloir, ſicut à douleur & langueur formamus douloureux, & langoureux. Sic imperitè ſcribitur orgueil, ſuperbia, pro orgueul, u quieſcente & duntaxat oſtendente g literam eſſe natiuo ſuo ſono (non autem pro j conſonante) pronuntiandam, vt in langueur, vigueur, & ſimilibus. Inſerta autem fuit illi voci, orgueil, per inſcitiã litera i, propter eius deriuatum orgueilleux, vbi tamen quieſcit, & mollem ſonum illum duplicis ll demonſtrat.

De literis quieſcentibus.

LIteras quieſcentes habet Gallica lingua Hebræorum more, quarum pleraſque tamen probabile eſt olim fuiſſe pronunciatas, & paulatim vſu quodam veluti attritas, vt ex eo liquet quòd vix vlla eſt Galliæ prouincia cuius dialecto nonnullæ literæ non ſileant, quæ in aliis efferuntur. Quieſcentes autem iſtæ in nonnullis vocibus idcirco retinentur, vt diſcrimen aliquod conſtituatur inter voces alioquin ſimiliter prorſus enunciatas, vt quum ſcribimus fuſt, eſſet: vt diſtinguatur à fut, fuit: itidémque fiſt, faceret: vt diſcernatur à fit fecit, in quibus tamen vtriſque eadem prorſus auditur pronunciatio, eo excepto quòd in fuſt & fiſt auditur tonus circumflexus: aliorum verò duorum puta fut & fit, breuis eſt pronunciatio: quod diſcrimen typographi imperiti non obſeruant. Subſeruiunt etiam litteræ quieſcentes indicandæ etymologiæ, vt quum ſcribimus petits, inſerta litera t, quod tamẽ quieſcit: nempe vt ſciamus hunc numerum pluralem non deduci à nominatiuo peti, ſicut dicimus ami num. ſingulari, & numero plur. amis: ſed à nominatiuo petit: & vt moneamur fœmininum adiectiuũ non eſſe petie, ſicut à maſculino ami deducitur fœmininũ amie: ſed petite. Verùm vt hęc ratio in nõnullis dictionibus valeat, ſitque diligẽter obſeruanda, non tamen conſequitur tantam eſſe habendam etymologiæ rationem, vt neceſſe ſit temere quaſuis literas ad illam declarandã

requiri:vt interim nō diſſimulem plus hîc ſæpe valuiſſe infeliciſſimam ſeculorum barbariē quàm rationem. Itaque fatendum eſt multas hodie in Gallico ſcribendo ſermone literas quieſcentes ſcribi, quas omitti præſtiterit, ſi modò poſſet iſtud ab imperitis, quorum lōgè maximus eſt numerus, impetrari. Dicemus autem priore loco de quieſcētibus vocalibus.

De a, *quieſcente.*

A ſi occurrat geminatum, prius quieſcit, quod in pauciſſimis vocabulis euenit, vt baailler, oſcitare, vt diſtinguatur à bailler, tradere. Item in hac voce aage, ætas, quàm nōnulli ſcribunt eage, & videntur Galli veteres hac in re imitati veteres Romanos, quos ait Fabius, conſueuiſſe productas vocales ſcribere geminas, ſicut et iā Græcorum η duo epſila, & ω duplex o refert. Voces autem iſtæ Iſaac, Aaron, Baal, vt Hebræa ſunt, ſic etiam integro ſuo duplicis vocali ſono Hebraico pronunciari debent.

II. Quieſcit coniunctum cum o, vt nonnulli ſcribūnt ſaoul, ſatur, quum pronunciemus ſoul, immò etiam ſou, quieſcente litera l. Sic quoque ſcribitur paoure, pro quo pronunciamus poure, digammate videlicet Æolico, cuius characteris neglectus vſus Francicæ linguæ ſcripturam multis literis alioqui minimè neceſſariis onerarunt.

III Quieſcit coeunte vocali i & n, ad conſtituendam ſyllabam eandem, vt pain, panis:

ainſi,

ainſi, ita: ſainct, ſanctus: in quibus a non auditur. Campanorum verò iſtud eſt proprium, quòd in his vocabulis pronuntiant diphthongum ai, id eſt è, quod apertum vocauimus: vt pèn, mèn, pro quo Itali per a, pan, & man. Sed ſi n ſeſe adiungat ſequenti vocali, tunc diphthongus ai tota pronunciatur. Sic dicimus in adiectiuo maſculino ſain, quaſi ſcriptum ſit ſin, a vocali vel prorſus quieſcente, vel exiliter admodũ ſonante: at in fœminino dicimus ſaine: & ſimiliter ſerain, ſerenus quieſcente a, in fœminino verò ſeraine, ſerena: ſic ſain, ſanus: in fœm: ſaine, ſana.

De e.

E Quieſcit ſimiliter in diphthõgo ei, ſequẽte n, in eadem ſyllaba, vt plein, plenus, quaſi ſcriptum ſit plin: contrà verò in fœm. exteritur i. Pronũciamus enim & ſcribimus, pleine.

II. Superflua eſt hæc litera meritò, ſi ratio vſui dominaretur, expungenda in quibuſdam vocabulis vt ſein, ſinus: peindre, pingere: ceindre, cingere: veincre, vincere: feindre, fingere. Docente etymo temere & per abuſum litera e in hæc vocabula irrepſiſſe.

III. Quieſcit ſequente a, vel o, poſt g, vt mangea, manducauit: gagea, pignus depoſuit: flageol, calamus agreſtis: in quibus vocibus ſcribitur e, non vt proferatur, ſed vt oſtendat g in illis non retinere natiuum ſuum ſonum, ante a, & o, ſed pronunciandum eſſe vt j, conſonantem.

IIII. Quieſcit præcedente c, & ſequente o, vel a, vt commançea, incœpit: vel o, vt commanceons incipiamus, vbi rurſus ſcribitur e, vt ſignificet literam c, non retinere ſuum natiuum ſonum ante a, & o, in illis dictionibus, quaſi ſcriptum eſſet commenka, commenkons, ſed pronunciari per duplex ſ, ſicuti diximus in ſ, litera, vt ſi ſcriptum ſit commanſſa, & commanſſons.

V. Quieſcit ſæpe in diphthõgo eu, in qua auditur tantum u. Huius rei exemplum habemus duplex in hac voce heureux, in cuius priore ſyllaba Galli rectè pronunciantes, omittũt literam e, quaſi ſcriptum ſit hureux: in poſteriore verò totam diphthõgũ ſonant, quamuis hæc vox oriatur à monoſyllaba dictione heur, in qua diphthõgo eu tota auditur. Locum autem habet hæc regula ſine exceptione in participiis omnibus paſſiuis hac diphthongo terminatis, vt eu, habitum: ſceu, ſcitum: receu, receptum: veu, viſum, & ſimilibus, quaſi ſcriptum ſit, u, ſu, reſſu, vu, vitioſè totam in his diphthongum efferentibus Aureliis, & Carnutibus, atque adeò Normanis.

De I.

I Quieſcit ante duplex ll, quod molle vocauimus, præcedente vel a, vt caille, coturnix: vel e, vt oeille, auris: vel diphthongo eu, vt ueille folium: (ſiç enim ſcribendum arbitror hanc vocem & alias ſimiles, non vt vulgo ſolent, fueille, hueille,) vel ou, vt grenouille.

Non

Non quieſcit autẽ etiam ante duplex ll molle quando finit præcedentem ſyllabam, vt bille, fille, famille, chenille, pille, cum deriuatis.

De O.

HÆc vocalis quieſcit in diphthongo ao, vt paon, pauo, faon, fœtus. Eſt enim Gallis moleſtiſſimus concurſus vocalium o & a, etiam extra diphthongum, & interpoſito gn, vt on a dit, quod pronunciamus quaſi dagheſſata gn, Hebræorũ more ſcribatur on gna dit. Bituricenſiũ certè mos in hoc ſono efferendo per ſimplex gn, moleſtiſſimus eſt Francorum purè loquentium auribus. Sed & quum præcedit a finiens dictionem, ſi ſequens dictio incipiat ab o, interponitur t, quamuis non ſcribatur. Scribunt enim Galli dira-on, dicetúrne: & ira on, ibitúrne: pronunciant autem dirat-on: irat-on, niſi malimus dicere dira-ton, ira-ton. Sed de hoc dicemus in litera t.

Item quieſcit in triphthongo oeu, vt oeuure, opus, boeuf, bos: oeuf, ouum, quæ pronuntiantur vt ſi ſcriptum eſſet euure, beuf, euf, in quibus certè ſcribendis vocibus o, prętermitti potuit, vt ſuo loco diximus.

De V.

V Vocalis quieſcit poſt g ſequente e, vt langue, lingua: vel diphthongo eu, vt gueule, gula: vel i, vt languir, languere: idcirco tantũ

adſcriptam, vt ſignificetur g, quod ante e, & i, pronunciari ſolet vt i, conſonans, natiuum ſuũ ſonum in illis vocibus retinere.

Item quieſcit poſt c, ſequente eu, vt cueur, cor: quomodo etiam ſcribunt cueillir, & recueil, ſic pronunciato, acſi per k, ſcriberetur keur, keuillir, rekeuil.

Item quieſcit poſt q, quæcunque vocalis ſequatur, nempe vel a vt Quand, vel e, vt que: vel i, vt qui.

Poſtremò quieſcit in quibuſdam temporibus verbi Habeo, nempe in futuro modi indicandi, & imperfecto modi ſubiunctiui. Nam hæc tempora incipiunt à vocali a & u conſonante, quæ conſonans v paulatim eſt extrita, ac proinde perperam à nonnullis pro u vocali accipitur, ad conſtituendam dipht. au. Itaque ſic quidem ſcribitur futurum i'aurai, habebo: tu auras, habebis, il aura, habebit: nous aurons, hàbebimus: vous aurez, habebitis: ils auront, habebunt: imperfectum verò ſubiunctiui i'auroi, haberem: tu aurois, haberes: il auroit, haberet: nous aurions, haberemus, vous auriez, haberetis: ils auroient, haberent, quæ omnia extrita, vt vſus obtinuit, cõſonãte v, pronũtianda ſunt per ſimplex a, ac ſi ſcriptum eſſet, arai, aras, ara, non autem per diphthongum au. Nam v eſſe in his vocibus conſonantem ſiue digamma, non autem vocalem, oſtendit infinitus modus avoir, habere, & analogia. Mutatur enim b in v digamma, non in u vocalem: ac proinde dubium non eſt verteres

Gallos

Gallos pronuntiaſſe i'auroi, & cæteras perſonas, per v conſonantem i'avrai, & iavroi. Sicut Itali pronunciant hauero, & hauerei.

DE CONSONANTIBVS quieſcentibus.

Regulæ generales duæ.

I.

NVlla conſonans quieſcit inchoans ſyllabam, præter g, ante n, molle, ſicut in g, dicemus, & ſ in plurimis vocibus, ſicut ſuo loco declarabimus.

II. Quoties ſcribitur duplex conſonans, prior quieſcit, exceptis cc: mm: nn: rr: quarum neutra quieſcit, ſed prior ſyllabam præcedentem terminat, poſterior verò ſyllabam inchoat: vt accez, acceſſus: homme, homo: bonne, bona: guerre, bellum. Duplex enim ll non pronũciatur vt duplex: ſed vel vt ſimplex, vt femelle, fœmina: belle, bella: vel molli illo ſono, de quo ſæpiſſimè iam à nobis dictum eſt. Itidémque duplex ſ, non pronunciatur vt duplex, ſed vt ſimplex natiuo ſuo ſono, vt chauſſe, caliga. Seruanda autem eſt in primis hæc regula in adiectiuis pluralibus, in quibus formatiua litera numeri ſing. ſeruata, aſperiorẽ redderet pronunciationem, vt cs, in ſecs, à ſingulari ſec: fs, in griefs, à grief: ls, in tels, à tel: ps, in ſeps, à ſep: ts, in petits, à petit: in quibus omnibus aut prior conſonans quieſcit, aut ita molliter pronuntiatur, vt vix ſentiatur.

De B.

B Nullam Gallicam dictionem claudit, vt neque Græcam neque Latinam, excepta vnica Latina propoſitione AB, quæ eſt à Græcorum ἀπὸ deducta: vt Græca rurſus ab Hebræa voce AB, quæ originem notat. Sed Hebræas dũtaxat aliquot voces finiens, vt Iacob, Nadab. Finiẽs autem ſyllabam intra ipſam dictionem, nunquam ſcribitur niſi vel ante ſ ſimplex, vt abſent, abſens: obſeques, exequiæ, & tunc non quieſcit: vel ante ſc & tunc pronuntiatur quidem, ſed ita vt eius literæ ſiccitas mitigetur, quantum fieri poteſt, vt obſcur, obſcurus, cum deriuatis: perinde penè ac ſi ſcriptum ſit oſcur. Vel antè ſt, & tunc vel quieſcit prorſus, vt in his vocibus obſtiné, obſtinatus: & obſtination, obſtinatio: quæ pronuntiamus oſtiné, oſtination: vel quantum fieri poteſt lenitur, vt abſtenir, abſtinere, abſtinence, abſtinentia: vel antè j conſonantem, vt object, obiectũ, & tũc pleno ſuo ſono effertur. Ante digãma verò aliquantulum lenitur vt in obvier, occurrere: ſic ferè efferendo vt ſi ſcriberetur ovier. Inde hemiſtichiõ illud Gallico-latinum, *Omnia malo vie*, on i a mal obvié. Poſtremò quieſcit in propoſitione ſoubs, & deſſoubs, quę pronuntiantur ſous & deſſous.

De C.

C quieſcit antè q vt acquerir, acqueſt, acquiter, & ſimilia, in quibus & ſi propter etymon

mon ſcribitur, potuit tamen optima ratione prætermitti. Item ante *t* proximè ſequens in fine dictionis, vt *ject*, iactus: *obiect*, obiectum: *faict*, factum: quæ perinde pronunciantur ac ſi ſcriptum eſſet, *jet*, *obiet*, *fait*, &c. Sic etiam ſcribuntur & pronũciantur participia paſſiua, vt *dict*, dictum: *faict*, factum: nẽpe vt diſtinguantur à tertiis perſonis ſingularibus *dit*, dicit: *fait*, facit. Intra dictionem autem hæc ſyllaba *ct*, integra pronunciatur vt *acte*, actus: *action*, actio: *actif*, actiuus: *affection*, affectio: *detracteur* detractor. Excipe *traicter*, tractare, cum deriuatis: & *dicton*, dictum ſiue ſententia iudicis, in quibus *c* quieſcit. Finiens autem dictionem hæc litera, quæcunque vel vocalis vel conſonans ſequatur, integra pronunciatur, vt in his vocibus *bouc*, *froc*, *ſoc*, *ſec*, *ſuc*, & ſimilibus.

De D.

D Quieſcit in hac voce *pied*, quamuis à Picardis exprimatur quaſi per *t*, ſcribatur: vnde *pieton*, pedeſter: Item quieſcit *d*, litera ante j, conſonantem, vt *adjuger*, adiudicare: *adjurer*, adigere iureiurando: *adjourner*, diem dicere: *adjouſter*, addere, &c. cũ deriuatis. Itẽ ante *m*, vt *admoneſter*, cum deriuatis. Excipe *admirer*, admirari, cum deriuatis. Item ante *v*, conſonantem, vt *adviſer*, deliberare: *advis*, ſententia. Finiens autem dictionem quieſcit quæcunque conſonans ſequatur, vt ante *b*, vt *quand bon temps viendra*: & ante *c*, vt *quand cela ſe ſera*: ante f, vt *quand fauldra ſe amender*.

ſic pronunciantis ac ſi ſcriptum eſſet, quan bon tempꝰ: quan c eſt, quan ſauera: quod in cæteris conſonantibus ſine exceptione ſeruatur.

De F.

DIximus antea hanc literam apud Gallos idem valere atque Φ Græcorum, & PH, Latinorum. Ideo in Gallicis dictionibus quæ deſinunt propriè in Digamma Æolicum, id eſt v, conſonantem, ſcribitur hæc litera vt pronuntianda, vt brief, breuis: grief, grauis: nef, nauis. Sed in fœmininis quæ ab illis maſculinis adiectiuis formantur reſtituitur Digamma, vt brieue, grieue: Sic etiam à vif, viuus, deducitur fœmin. viue, & à naif, natiuus, formatur fœm. naiue. Vſus autem obtinuit, vt in quibuſdam eiuſmodi vocabulis f, ſeruetur cũ ipſo Digãmate. ſcribunt enim vulgo nõ pauci briefue, griefue, ne videlicet hæ voces per diphthongũ eu pronunciẽtur, nempe grieu, e: brieu, e. Sed omnino vitioſa eſt hæc ſcriptura, cui vitio mederetur reſtitutus vetus ille character Digammatis Gallici, nempe v, tam initio dictionum, quàm intra ipſas dictiones, vt viue, naiue, grieue, brieue, neuue.

De G.

G Quieſcit ante n molle vt gagner, lucrari. Vſus tamen obtinuit, vt excipiantur quædã, vt ſignet, ſignũ, cum deriuatis: vt ſigner ſignare: reſigner, reſignare: regne, regnum: & regner, regnare: in quibus g, quieſcit, & n, natiuo ſuo ſono, & non illo molli effertur, quaſi ſcriptũ ſit ſine: ſiner: reſiner: re'ne, rener. Quod autem

tē nō nulli imperiti hāc literā ſcribūt in his vocibus vng, vnus: teſmoing, teſtis: ſoing, cura: beſoing, opus: vitioſè ſcribitur. Nā quòd in deriuatis teſmoigner, teſtari: ſoigner, curam habere: beſongner, laborare: adſcribitur g, id fit propter gn molle, ac proinde in illis thematibus nullus eſt ei locus. Imò etiā non debuit etymologia efficere vt ſcribatur cognoiſtre & cognoiſſance, vt alibi diximus. Scribitur autem meritò & quieſcit in voce hareng, pro halece, à quo deriuatur harengere, & harengerie.

De H.

ASpirationis nota in vocibus Græcis & Latinis aſpiratis, & in Francicā linguam traductis, ſcribitur quidem ſed quieſcit. Vt habiter, habitare, cum deriuatis: habit, habitus, pro veſte, cum deriuatis: habitude, conſuetudo: habituer, conſuefacere: haleine, halitus: haleiner, afflare: hereſie, hæreſis, cum deriuatis: Hebrieu, Hebræus, cum deriuatis: Hercules: Helas, heu: Heleine: Helicon: Hellebore: heur, ſors proſpera: heureux, fœlix: heure, hora: heriter, conſequi hæreditatem, cum deriuatis: Herodes: Hilaire, hiſtoire, hoir, heres cū deriuatis: homme, homo, cū deriuatis: honneur, honor, cū deriuatis horologe, cū deriuatis: horoscope: horreur, horror, cum deriuatis: enhorter, cū deriuatis: hoſte, hoſpes: Hoſpital, Noſodochium, cum deriuatis: humble, humilis, cū deriuatis: humeur, humor, cū deriuatis: hyuer, hyēs: hydromance: hydropiſie, &c. quę omnes voces partim à Latinis, partim

à Græcis vocibus aſpiratis oriuntur, in quibus tamen aſpiratio quieſcit. Excipiuntur autem ab hac regula hache, à Latina voce haſta: Item hareng, à voce hales cum deriuatis. Item Hector & Henri. Item harpe, à Græca voce ἅρπη. Similiter etiam aſpiratio quieſcit in his dictionibus, huis, oſtium cum deriuatis: huile, oleum cum deriuatis: huict, octo: huiſtre, oſtrea: ſed aliam ob cauſam nempe quoniam alioqui legi ſic poſſent hæ dictiones, quaſi v, eſſet digãma non vocalis, nempe pro huis, vis: ſic etiã pro huile, vile, &c. Contrà verò in vernaculis Gallicis ſcribitur ſimul & pronunciatur aſpiratio, vt in illis quę à Latinis non aſpiratis deducuntur. Sic ab altus deducuntur Gallicæ voces aſpiratæ haulte, haultain, haulteſſe, haulteur, haultement, hauſſer. Hæc autem vocabula vernacula Gallica obſeruaui in quibus aſpiratio & ſcribitur & auditur: haſlier, vepretum: hair, odiſſe, cum deriuatis: hait, animi inclinatio, gratum aliquid habens: vnde compoſitũ ſouhait, & ſouhaiter: item, halbarde, haſte, haſter, haleter, crebrum anhelitum ducere: hameau, hameçon, hanche, hanter, hantiſe, hacquebonte, hacquenee, hardi, hardieſſe, harnois, honte, hotte, hobeu, hanier, hazard, hibou, hure, hucher, huche, honte, hocher, hochepot, hacquet, hocquet, hocqueton, haſter, haſte, haſtif: hauet, fuſcina: hauure, nauale: haye, ſepes: heaume, galea: houe, ligo: houer, fodere: humer, ſorbere. Quieſcit autem poſt t ſequente h vt Ieſus, Chriſt, Chreſtien, Chreſtienté, Sepulchre. Item in Iehan, & Iehanne à Iohane.

Iohanc.

De L l c l.

L Quieſcit poſt diphthongũ eu ſequente x, vt mieulx, ceulx: & ſequente t, vt peult. Itẽ poſt diphthongum, au, ſequente t, vt aultre, alius: eſpeaultre, ſpelta: in quibus dictionibus interſeritur ne u, pro eu legatur. Item quieſcit in dictione ſoulz, pro ſolido ſiue aſſe, quod pronunciatur à Picardis acſi ſcriberetur ſout. Item in dictione ſaoul, ſatur, quam pronunciamus ſout Additur autem l quamuis nõ pronuncietur, propter deriuata, vt ſaouler. Item in his duabus dictionibus fol, & col, quas pronunciamus per ou, diphthongum fou & cou. Sed finiens dictionem hæc litera, quæcunque conſonans ſequentem vocem inchoet, ſonum ſuum ſeruat.

De M.

M Nunquam quieſcit, ſed vt ſuo loco diximus, finiens ſyllabam vel dictionem, nõ aliter pronunciatur quàm em, illo de quo diximus ſono imperfecto.

De N.

N Quieſcit in tertiis perſonis verborum deſinentibus in e, fœmininum cum ent, vt aiment, aimerent, aimeroient, aimaſſent.

De P.

P Quieſcit in his duabus dictionibus temps & compte, computum, vt differat à con-

te, comes. Item in *sept*, ſeptem: & *loup*, lupus: & eius plurali *loups*, lupi: quas voces pronunciamus *lou* & *lous*. Contrà non quieſcit in *coup*, ictus: & *cep*, vitis: ſingularibus. Verùm in earundem vocum plur. nempe *coups*, & *ceps*, quieſcit, quas dictiones pronunciamus *cous* & *ces*. Cæterùm ſcribi etiam cõſueuit à nonnullis, inter e, & v, conſonantem ne confundantur cum eu diphthongo: vt *enſepvelir*, ſepelire, pro *enſevelir*, in quibus vocibus ſi ſcribatur, quieſcet: verùm præſtiterit expungi vt ſuperuacaneum: ſicut in hac voce *eſcripre*, ſcribere, vt ineptè aliqui olim ſcribebant.

De Q & R.

HÆ literæ nunquam quieſcunt.

De S.

HÆc litera finiens dictionem, quæcunque conſonans proximè ſequentem dictionem incipiat, quieſcit, vt ante b, *les bons hommes*: ante c, *les cas*: ante d, *les dames*: ante g, *les gens*: ante l, *les loups*: ante m, *les meſchants*: ante n, *les nouuelles*: ante p, *les parties*: ante q, *les queſtions*: ante r, *les roies*: ante t, *les teſtes*: ante v, conſonantem *les villes*: in quibus omnibus in hac dictione *les* ſ litera quieſcit. Intra ipſam autem dictionem nunquam iungitur hæc litera cum b, vel d, vel f, vel g, vel l, vel r, vel v, conſonante. Superſunt autem ſc, ſq, ſp, ſn, ſm, & ſt, quas literas antecedens interdum quieſcit, interdum

dum pronuntiatur, quod vſu potius diſcitur quàm vlla regula. Poſſumus tamen aliquid de his quoque ſyllabis tradere, ſed ita intelligendum vt exceptiones ab vſu petantur.

Ergo ſ in ſe quieſcit, vt eſtu, ſçauoir, vt nonnulli ſcribunt. Nec enim deſunt qui ſ omittant. Sic etiã pronuntiamus ſcience, ſ quieſcẽte.

In ſm etiam quieſcit, vt bleſme, quareſme, blaſme: in quibus videtur ſ ſcribi ad producẽdam duntaxat ſyllabam, idque non paruo abuſu, quum literæ non ſint inuentæ vt pronuntiationis quantitatem ſignificent. Sic pronuntiamus correptè creme pro cremore lactis: pro chriſmate verò longa penultima ſcribimus creſme.

In ſn itidem quieſcit, vt cheſne, quercus. Sic nõnulli ſcribunt Rhoſne pro Rhodono. Veteres ſcribebãt, & integrè ſonabãt iſnel, velox.

In ſp plerunque non quieſcit, vt eſperer, eſperance, eſprit, eſpece, reſpirer: imò nunquam quieſcit dictionem inchoans, vt ſpecialement ſpirituel. Dicimus tamen ſ quieſcente, eſpee, eſperon, eſcrire, cum deriuatis: eſpouſer, vxorem ducere, cum deriuatis: reſpondre, reſpondere, cum deriuatis, quæ ipſo vſu diſcuntur.

In ſq aut ſemper aut certè plerunque prõnũtiatur, vt jusques, moriſque, pręcedẽte i vel u vocalib. Præcedẽte verò o quieſcit, vt enſque.

In ſt, præcedente a quieſcit: aut ſemper aut plerũq;, vt gaſter, vaſtare, gaſteau, libũ: raſteau, raſtrum: paſte, paticier, empaſter, baſt, clitellæ aſini, baſtir, ædificare (vnde vox Prouincia-

liũ baſtide, expreſſa litera ſ) baſton, vnde voca bulũ Italibo Gallicũ baſtonnade, in uua ſ ſinat.

Præcedente vero dipht. ai quieſcit, vt maiſtre, paiſtre. Sed tamen dicimus paſteur, ſ expreſſo, pro quo in Aluernia dicunt, ſ quieſcente, paſtre. Sic quieſcit in paſtoureau, & in paſtoureſſe auditur. Præcedēte e ſ quieſcit, vt eſtre, eſte, beſte, feſte, arreſte, ſpina piſcis, arreſter, preſter, appreſter, teſter. Excipe geſte, peſte, veſte, moleſte.

Præcedente i pronuntiatur, vt miſte, homo elegans, lautus, concinnus; miſtere, miſtion, hiſtoire, Legiſte, Sophiſte, & ſimilia. Excipe ils pronomen plurale, in quo ſemper quieſcit, ſiue ſequatur vocalis ſeu conſonans, vt ils ont dit, ils diſent, quæ ſic efferuntur ac ſi ſcriptum eſſet il on dit, & i diſent, etiam ſ quieſcente. Excipe itidem giſte, quod dicitur propriè de loco vbi iacet lepus ſeu cubile leporis. Item excipiuntur omnes ſecundæ perſonæ plurales prẹteriti perfecti ſimplicis, deſinentis in iſtes, vt fiſtes, miſtes, & ſimilia.

Præcedente o quieſcit, vt oſter, hoſte, coſte, moſtre, voſtre. Excipe poſte, poſter, poſtillon, oſtade, quæ eſt ſpecies texturæ. Item quieſcit præcedente ou, vt couſter, crouſte, gouſter.

Præcedente u pronuntiatur, vt iuſte, iuſtice, iuſtifier, ruſtre, quæ vox eſt vetus Gallica, & ſignificat hominem temerè ruentem, vagum & temerarium.

De

De ꞓ.

HÆc litera finiens dictionem, à quacunque conſonante incipiat ſequens dictio, ſemper quieſcit. Sed videndum imprimis vt ſi ſequens dictio incipiat à vocali, hęc litera pręcedentem finiens cum illa vocali coniungatur, quaſi ad illam dictionem ſequentem pertinens, vt *iſ ſont à ꞓmoi*, quod pronuntiandum eſt quaſi ſcriptũ ſit *i ſon ta ꞓmoi*. Sed in copula *et* ſicut alibi diximus, *ꞓ* ſemper quieſcit, ſiue conſonans ſiue vocalis ſequatur.

DE FRANCICÆ LINguæ accentibus.

FRanci nullos accentus notant, nec veteres etiam Græci notabant, ac ne nunc quidem Latini. Eſt igitur mos iſte à Grammaticis Græcis, Hebræorum, opinor, imitatione excogitatus, maximo certè cũ fructu, ex quo diſci à nutricibus illæ linguæ deſierunt: ſi modò verus illius conſuetudinis vſus ſeruaretur. Sed de hoc longè maximo abuſu aliâs. Sunt qui contendant in Francica lingua nullum eſſe accentibus locum. Sunt contrà qui in Francica lingua tonos perinde vt in Græca lingua conſtituant. Magnus eſt vtrorumque error; quod mihi facilè conceſſuros arbitror quicunque aures ſuas attentè conſuluerint. Dico igitur Francicæ linguæ, vt & Græcæ & Latinæ, duo eſſe tem

pora, longum vnum, alterum breue: itidémq. tres tonos, nempe, acutum, grauem, circunflexum, non ita tamen vt in illis linguis obſeruatos. Acuunt enim Græci ſyllabas tum longas tum breues, & Latinos idem facere magno conſenſu volunt Grammatici, quibus planè non aſſentior. Sed hac de re aliâs. Illud autem certò dixerim, ſic concurrere in Francica lingua tonum acutum cum tempore lõgo, vt nulla ſyllaba producatur quæ itidem non attollatur: nec attollatur vlla quæ non itidem acuatur, ac proinde ſit eadem ſyllaba acuta quæ producta, & eadem grauis quæ correpta. Sed tonus vocis intentionem, tempus productionem vocalis indicat. Nihil autem accidere poteſt auribus magis ingratum quàm ſi breuẽ producas, longam corripias, quod ij experiũtur qui peregrinos, aut Galliæ populos Francicè minus purè loquentes audiunt: veluti quum Turonenſes aut Pictones audimus pronuntiantes meſtreſſe ˘¯˘ pro maiſtreſſe ¯˘˘ aut meſſe ¯˘ pro meſſe ˘˘ vel Sabaudos pro fenetre ˘˘˘, proferentes feſtre, ¯˘ pro prophete ˘˘˘, propheſte ˘¯˘ pro miſericorde quinque ſyllabarum natura breuium miſericorde penultima longa: vel Italos proferentes parole ˘¯˘ pro parole ˘˘˘ quoniam ſuum parola ſic pronuntiãt. Illa verò productio in Francica lingua etiã in monoſyllabis animaduertitur, quæ eſt propria vis accentus circunflexi. Sic productè circunflectuntur: ie veux, tu veux, il veut, volo, vis, vult, quod deprehenditur

ditur ſi prioribus illis opponas veu, votum: & veus, vota: quæ corripiuntur. Sic corripitur beuf & meuf ſingulari numero: quorum recti plurales, beûfs & meufs, quieſcente f litera, circunflectuntur: vt eûfs & beûfs. Itẽ fit, fecit, & fut, fuit: & eut, habuit: corripiuntur: fiſt, faceret, & fûſt, eſſet: & eûſt, haberet, circunflectuntur, vt planè pudendus ſit error tum ſcriptorum tum typographorum qui hoc diſcrimen ſcripturæ & pronuntiationis non obſeruant. Sic etiam êſt, nôſt, tôſt, circunflectuntur itidémque plâiſt, placet: plûſt, plueret, quibus opponuntur correpta a coniunctio copulatiua: plaid, contentio iudicialis, pleut, placuit: plut, pluit. Itidémque circunflectuntur je meûre, morior: tu meûres, moreris: corripiũtur autem meur, maturus: & meurs, maturi: fœmininum autem meûre, matura, eſt trochaïcum: quæ vſu non regulis diſcuntur. Cæteræ verò ſyllabæ, id eſt quæ neque acuuntur neque circunflectuntur, natura breues cenſentur, exceptis monoſyllabis, quę quoties enclitica ſecũ trahunt, producũtur, vt ſi ie di dactylum ſonat: ¯ ˘ ˘ qui eſt ce, amphibrachum ˘ ¯ ˘, qua de re in encliticis. Sunt autẽ hoc loco mihi admonendi peregrini pauciſſimas eſſe longas ſyllabas in Francica lingua, præ innumerali breuium multitudine: ac proinde verendum illis eſſe potius ne breues producant, quàm ne longas corripiãt, præſertim vbi falli poſſunt Latinę linguę quantitate: ſic exẽpli gratia, Natura, Vectura, Fortuna, Perſona,

ent, fueille, vueille,) vel ou, vt mouiller.

Non

& ſimilia ,Latinè penultimam producunt : at Franciçæ voces, nature, voiture, fortune, perſonne, eandem corripiunt. Operæpretium etiam fecerint, ſi hoc quoque diligenter obſeruarint, maximum eſſe in Francica lingua vitium penultimam natura breuem producere, quotcunque & quæcunque conſonantes illius pronuntiationem remorentur. Sic in &ſoudre, retordre, diſcorde, miſericorde, nobleſſe, pareſſe, aborder, dormir, endormir, porte, apporter, enhorter, exhorter, & infinitis aliis penultimæ poſitione longę, natura tamen corripiuntur. Sic etiam breues priores in comme, ſommeil: dormir, endormir: bonne, donne, belle, nunquam niſi vitioſiſſimè producuntur, ne in metris quidem : qua in re grauiter ab iis peccari video qui Francicos verſus non tantùm ſyllabarũ numero, & ὁμοιοτελεύτοις, quæ rythmos vocamus, æſtimant, ſed etiam pedibus Græcorum & Latinorum more metiuntur: audax & nobile certè inuentum, ſed quod maxima difficultate non caret, tum propter longarum ſyllabarum penuriam, tum quòd, vt modò dixi, in Francica lingua nulla poſitio penultimam natura breuem ſine maxima auriũ offenſione producat. Etſi verò breuium & lõgarum diſcrimen vſu potius quàm arte diſcitur, tamen paucas iſtas regulas mihi libuit in peregrinorum gratiam à me obſeruatas ſubiicere.

Prima Regula. Non paucæ dictiones Francicæ ſolis breuibus conſtant, vt miſericorde,

quæ

quæ vox quinque breuibus natura ſyllabis conſtat. At nulla conſtat pluribus productis: minimè id quidem quaſi non inueniantur voces in quibus plures ſint ſyllabæ natura longæ: ſed quoniam, vel antepenultima longa, ſi penultima ſequens breuis fuerit: vel penultima longa ſic dominatur, vt reliquæ præcedentes ſyllabæ, quanuis natura longæ, nec acuantur tamen, nec verè producantur. Exempli gratia, Hęc dictio *entendement* cõſtat ex duabus prioribus natura longis, vt in proxima regula oſtendemus, prior tamen eſt æquali tenore proferenda, tono & quantitate in ſyllabam antepenultimam reiectis. Quod ſi huic dictioni ſubieceris enclyticam, vt *entendement bon*, ũ tc ſola eius vltima acuetur, reliquis velut in ordinem redactis. Sic in hac voce *entendue*, quanuis tres priores ſint natura longæ, ſola tamen penultima acuitur & producitur, ex tertia regula quam mox trademus. Sic in hac voce *enuie*, inuidia, etiam diuiſa, vt, *en*, *vie*, in vita, auditur amphibrachus ˘ ¯ ˘, propter penultimã longam: at in nomine *enuieux*, propter penultimam breuem auditur amphimacrus ¯ ˘ ¯ producta antepenultima quæ in *enuie* corripitur.

Secunda Regula. Omnis ſyllaba deſinens in literam *m* vel *n*, non geminatam, ſed ſequente alia conſonante; eſt natura longa. Eſt igitur *endormir* dactylica vox ¯ ˘ ˘ *feindre*, *teindre* trochaicæ, ¯ ˘ *bonté*, ſpondaica: ¯ ¯ *temporelle*, dactylica ¯ ˘ ˘ quod etiam in diuerſis di-

calem:aç proinde dubium non eſt verteres
Gallos

ctionibus accidit, vt ſoy paie. Sed quid ſi m vel n geminetur? tunc ſyllaba corripitur, vt ſomme, comme, donne, bonne, ſonne, tonne, conſomme, ordonne, reſonne, eſtonne: quamobrem etiam ſonge, beſongne, & ſimilia penultima breui proferuntur, quoniam videlicet in illis quidem dictionibus non tam eſt n duplex quàm vnicum daghesſatum, vt apparet ex dictionibus Latinis vnde deducuntur, dono, bona, ſono, tono, ordino, reſono. In iſtis verò gn ponitur pro altero n, quod molle vocauimus. Excipe ennemi.

Tertia Regula. Omnes dictiones terminatæ per e fœmininum, proximè præcedente vocali, producunt penultimam, vt aimee, fondue, belue, mue, nue, due, fie, lie, amie, ioue, ſoue, moue, noue, aije, plaije, ioije, voije, ennuie. Quod ſi illud e fœmininum mutetur in e maſculinum, tunc eædem illæ penultimæ corripiuntur, vt muer, nuer, fier, lier, iotter, louer, nouer, ennuijer.

Quarta Regula. Diphthongus au ſemper producitur ſiue in penultima, vt auſtere, autant, hautain: ſiue in antepenultima, vt hautement, hautaine: ſiue in vltima trahente ſecum ſequẽtem dictionem, vt haut eſt droict.

Quinta Regula. S inter duas vocales deprehẽſa, ac proinde, ſicut ſuo locò diximus, per z pronuntiata, & vocalem ſingularem & diphthongum antecedentem producit, vt iaſer, braiſe, ſai-

ſe, ſaiſon, plaiſir, cauſe, biſe, miſe, priſe, oſer, Hoſe, poſer, Hoiſir, loiſir, moiſe, toiſe, Do-ſeur, ruſe, muſe, cuiſe, friſe, - ˘ : & in antepenultima, vt cauſera, oſera, embraſera, repoſera, Hoiſira, priſera, cuiſine, Doſera, accu-ſera, excuſera, Deſage, Viſage - ˘ ˘ ramuſe ˘ - ˘: niſi obſtet penultima alia ratione lon-ga. Tũc enim penultima dominatur, vt priſee ˘ - ˘, accuſee, excuſee ˘ - - ˘. Excipe e fœmininum occurrens, quod nunquam producitur, vt poſer, geſir, ˘ ˘: geſine, ˘ ˘ ˘. Item treze ˘ ˘. quatorze, ˘ ˘ ˘ moiſi ˘ -, cramoiſi ˘ ˘ - Voiſin, couſin ˘ ˘: Voiſine, couſine, ˘ ˘ ˘.

Quinta Regula. A cum i quieſcente ante duplex ll molle cum e fœminino dictionem finiente eſt longum, vt aille, baille, caille, faille, maille, paille, ſaille, taille, Vaille - ˘.

Sexta Regula. Perſonæ verborum deſinentes in aſſe vel iſſe producũtur, vt paſſe, aimaſſe, vniſſe.

Septima Regula. Omne ſ ſequente conſonante quieſcens (quibus autẽ in ſyllabis quieſcat ſuo loco diximus) vocalem præcedentem producit, vt ante ſt, haſte, iſte - ˘: ante ſm blaſme - ˘, aimaſmes, ˘ - ˘, eſmeute, eſmouuoir, - ˘ ˘: bleſme, meſme - ˘, careſme, bapteſme, ˘ - ˘ eſcriuiſmes ˘ ˘ - ˘: ſeuſmes - ˘: receuſmes ˘ - ˘: Viſmes, fiſmes, - ˘: entendiſmes ˘ ˘ - ˘: coſme - ˘: ante ſn, vt aſne - ˘: aleſne ˘ - ˘: roſne - ˘: ante ſp, vt eſperon - ˘ ˘: eſperonne - ˘ ˘: eſpier, - ˘ ˘. ante ſt, vt eſt, roſt, toſt, fuſt, fiſt, cuſt, circunflexa

haſte, taſte, teſte, beſte: eſtre, maiſtre, chaſtre: feſte, giſte, biſte, crouſte, vouſte –◡: etiam in polyſyllabis, vt deſuiiez, –◡◡. Excipe eſt pro verbo eſſe, & pro æſtate ◡–◡: notiz, noti, cōtra naturam ſui primitiui noſt. Pronomina verò noſtre & voſtre ancipitem habēt priorem: breuem videlicet ſi nomini cui adhærent præponantur, vt noſtre maiſon, voſtre raiſon, ◡◡–◡: ſin poſtponantur, longam, vt ie ſuis voſtre, patenoſtre ◡◡–◡.

Octaua Regula. Omnis ſyllaba ante geminatum rr, producitur, vt catairre, ◡–◡ catairreux ◡––: ferrer, guerre, terre, pourrir –◡ enterrer ◡–◡.

DE ENCLITICIS dictionibus.

ENclíticæ dictiones vocantur, quæ à præcedentis dictionis tono pendent, de quibus hæc regula certiſſima eſt.

Omnis dictio monoſyllaba longa vel polyſyllaba in longam deſinens acuitur, & breuem proximè ſequentem dictionem, ſiue monoſyllabam ſiue etiam diſſyllabam ſuo tono ſubiicit, quaſi cum ea coiens: quod valde optarim in peregrinorum gratiam notari accentu acuto, ſicut Græci conſueuerunt. Exemplum monoſyllabarũ, c'eſt moi, c'eſt bon: c'eſt lui: cela eſt bon, c'eſt bien dit: ſera bien fait: en ſ'en va. Exemplum diſſyllaborum, bon

bon

ſon pais: vne choſe bien dicte, vne choſe bien faicte: on s'en ira.

DE ACCENTV interrogante.

ACcentus interrogans eo differt à dictione enclitica quod ipſa vltima ſyllaba orationis per interrogationem conceptæ, quęcunque & quantacunque illa ſit natura, in Francico ſermone acuitur, vt que dites-[illegible] ſerez-vous cela? [illegible] repentirez-vous jamais? cuius pronuntiationis vſque adeò ſunt obſeruantes Normanni, vt etiam ſi nihil interrogent, ſed duntaxat negent aut affirmēt aliquid, ſermonis finem acutè, non ſine aurium offenſione pronuntient.

DE SVBVNIONE.

SVbunionem cœperunt accuratiores typographi notare linea diuerſas dictiones interiungente quam Hebræi Raphe appellant, vt di-ie, dit-il, fit-il, fiſt-il, dira-il-[illegible], quibus ſic vtuntur Galli, vt Latini ſuis illis inquam & inquit, & aliquantulum ab encliticis iſta differunt.

DE APOSTROPHO.

APoſtrophon, id eſt, aduerſæ ſiue eliſæ vocalis notam cœperunt vtiliter iidem

Typographi Græcos imitati adſcribere, at nõ vbique, quod tamen factum velim, eorundem Græcorum exemplo. De hac autem nota certæ ſunt ſequentes regulæ.

Prima Regula. Omne *e* fœmininum ſequente quacunque vocali, eliditur in pronuntiatione, vt *l'amitié, l'eſprit, l'ingrat, l'auantage*, & ſequente *h* quieſcente *l'homme, l'habit* [illegible] *la femm' auaricieuſe, la fauſſ' obeiſſance, la mauuaiſ' inimitié, & qu'on dit*. Magnum igitur vitium eſt iſtam eliſionem non obſeruare, quod in verſibus inprimis ſine exceptione obſeruatur: in quibus nullus eſt *e* fœmineo locus, vel in quarta ſyllaba, ſi verſus decem fuerint ſyllabarum, vel in ſexta ſi fuerint Hexametri, quos vulgo Alexandrinos appellant. Et generaliter in omni Francicorum carminum genere *e* fœmineum in vltima verſus ſyllaba pro nihilo habetur.

Secũda Regula. *a* in articulo *la* ante eandẽ vel aliã vocalẽ eliditur, vt *l'amitié, l'eſpée, l'ignorance, l'abondance, l'ombre, l'hoſteſſe*. Idẽ maiores noſtri faciebant in poſſeſſiuis pronominibus *ma, ta, ſa*, vt *m'eſpée, ſ'eſpée*, vt adhuc loquũtur Sabaudi. Sic in veteribus ſepulchris ſæpiſſimè legitur *ſ'ame*. Immò adhuc hodie dicitur *m'amie, ſ'amie, m'amour*. Sed vſus obtinuit vt in cæteris dictionibus potius vſurpetur ſolœciſmus, ſubſtitutis pronominibus maſculinis, *mon, ton, ſon*, vt *mon eſpée, mon hoſteſſe*, [illegible], *ſon ignorance*.

Tertia Regula. *i* nunquam eliditur niſi ante pro-

ac quæ omnes voces partim à Latinis, partim

E. ij.

pronomen il, vt ſ'il vient pro ſi il. Malè igitur Ludunenſes ce qu'eſt, pro ce qui eſt, ſ'on pro ſi on, quo tamen abuſus ſum ego licentia poëtica in Pſalmorum interpretatione. V verò & u nunquam eliduntur. Sic Marotus, ſ'ainſi pro ſi ainſi.

Obſeruandum eſt autem peculiariter fœmininum adiectiuum grande, in quo e, conſueuit etiam ante conſonantes elidi, vt vne grand beſongne, vne grand' choſe, vne grand' femme, vne grand' meſchanceté.

DE APHÆRESI SYNcopa & Apocopa.

APhæreſi non vtuntur Franci, quantum nunc quidem poſſum meminiſſe. Illam enim Prouincialium Aphæreſim Dieu nous pelle, ſ quoque putidè pronuntiata pro Dieu nous appelle, nemo Francus emendatè loquens patienter tulerit.

Syncopa in nonnullis vocabulis eſt vſitata, vt donra, pro donnera, amenra pro amenera: empriſe pro entrepriſe: ouuent, pro ſouuent. Sed baura pro baillera, proprium eſt Pariſienſium vulgo. Sic in quibuſdam futuris verborum exteritur e, vt enuoîrai, ennuîrai, eſſuîrai, Loûrai, pro integris enuoijerai, ennuijerai, eſſuijerai, Louerai, quæ regularia ſunt ab infinitis, enuoier, ennuier, eſſuier, Louer. Neque mihi dubium eſt quin futura receurai, aperceurai, aurai, ab infinitis receuoir, aperceuoir, auoir, fuerint

[illegible], [illegible]. Item in [illegible], & [illegible]
Iohane.

initio [illegible], [illegible], [illegible], et ſiqua ſunt alia huiuſmodi.

Apocopa verò vtimur etiam vulgò in quibuſdam, vt [illegible], pro [illegible]: [illegible], pro [illegible]. Illud autem [illegible] pro [illegible], & [illegible] pro [illegible] Pariſienſium vulgo relinquitur. Sed de iſtis hactenus.

computum, vt differat a con-

teras antecedens interdum quieſcit, inter-
dum

aſini,

aſini, caſtra, ædificare (vnde vox Prouincia-

vagum & temerarium.

De

cæl

cæ linguæ, vt & Græcæ & Latinæ, duo eſſe tem

xi. Sic producte circunnectuntur : [illegible] ; [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], volo, vis, vult, quod deprehenditur

en-
ditur

pli gratia, Natura, Vectura, Fortuna, Perſona,

Prima Regula.Non paucæ dictiones Francicæ ſolis breuibus conſtant, vt miſericorde,

quæ

Fran
[illegible]
quæ

[illegible] trochaicæ, ¯˘ [illegible], ſpondaica: ¯ ¯ [illegible], dactylica ¯˘˘ quod etiam in diuerſis di-

pronunciata,&c vocalem ...
thongum antecedentem producit, vt ἰάσεω, θνάι

ſω, ſαι-

iaſcu, buai

ſo, ſai-

circumflexa